

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Katedra sociální pedagogiky

Zdraví ohrožující aktivity dětí na dětských táborech

Bakalářská práce

Autor: Barbora Klevetová

Studijní program: Vychovatelství

Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na etopedii

Vedoucí práce: Mgr. Jan Sýkora

Hradec Králové

2014

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Zadání bakalářské práce

Autor: **Barbora Klevetová**

Studijní program: B7505 Vychovatelství

Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na etopedii

Název závěrečné práce: **Zdraví ohrožující aktivity dětí na dětských táborech**

Název závěrečné práce AJ: Health-threatening activities of children at the children's camps

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Teoretická část této bakalářské práce se zabývá zdraví ohrožujícími aktivitami dětí na letních táborech a víkendových pobytech určených pro děti do věku 15 let. Zaměření bude převážně na akce pořádané Junákem – svazem skautů a skautek ČR. Jedním z cílů této práce je porovnání vhodných a nevhodných rituálů pořádaných na skautských akcích a táborech vyvolávající různorodé reakce u dětí.

Praktická část bude realizována formou pozorování a následné analýzy z konkrétní pobytové akce.

Garantující pracoviště: Katedra sociální pedagogiky, Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Jan Sýkora

Oponent: PhDr. Václav Škop, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 4. 3. 2013

Datum odevzdání závěrečné práce: 5. 11. 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Libině dne 5. 11. 2014

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucímu své bakalářské práce panu Mgr. Janu Sýkorovi a paní PaedDr. Monice Žumárové, Ph.D. za odborné vedení práce a poskytování cenných. Také bych ráda poděkovala své rodině a svému příteli za jejich trpělivost a podporu. Tato práce by bez nich nevznikla.

Anotace

KLEVETOVÁ, Barbora. *Zdraví ohrožující aktivity dětí na dětských táborech*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2014. 47 s. Bakalářská práce.

Teoretická část této bakalářské práce se zabývá zdraví ohrožujícími aktivitami dětí na letních táborech a víkendových pobytech určených pro děti do věku 15 let. Zaměření bude převážně na akce pořádané Junákem – svazem skautů a skautek ČR. Cílem práce je charakterizovat oblast, která se zabývá bezpečnostními opatřeními při pohybových aktivitách dětí na dětských táborech a následným výzkumným šetřením ověřit, zda je na tato opatření brán zřetel při konání letních táborů. Praktická část bude realizována formou pozorování a následné analýzy z konkrétní pobytové akce.

Klíčová slova: tábor, zdraví, bezpečnost, Junák

Annotation

KLEVETOVÁ, Barbora. *Health-threatening activities of children at the children's camps* . Hradec Králové: Pedagogical Faculty, University of Hradec Králové, 2014. 47 pp. Bachelor's degree project.

The theoretical part of this Bachelor's degree project deals with the health threats of children activities at the summer camps and weekend trips intended for children up to the age of 15 years. The focus will be mainly on the Boy and Girl Scout Association, a non-profit organization. Objective of this project is to describe the area of safety precautions of children's physical activities at children's camp and by subsequent research find out whether such precautions are taken into account during summer camps. The practical part of this project contains observations and subsequent analysis of particular Scout summer camp.

Keywords: children's camps, health, safety, Scout association

Obsah

1. Zotavovací akce	10
1.1. Organizátoři zotavovacích akcí	13
1.2. Junák svaz skautů a skautek České republiky	18
2. Bezpečnost	21
2.1. Bezpečnost na táboře	22
2.2. Zásady bezpečí při činnosti na táboře.....	25
3. Zdraví.....	29
3.1. Aspekty zdraví.....	29
3.2. Determinanty zdraví	30
3.3. První pomoc.....	31
4. Pohybové aktivity na zotavovacích akcích	36
4.1. Druhy pohybových aktivit	36
4.2. Rizika spojená s pohybovými aktivitami.....	37
4.3. Rituály	39
5. Výzkumná část.....	43
5.1. Cíl výzkumu, výzkumný problém, výzkumné otázky	43
5.2. Výzkumné techniky a metody	45
5.3. Respondenti výzkumného šetření	46
5.4. Interpretace analyzovaných dat a diskuze	47
Závěr.....	51
Použitá literatura	52
Příloha	1

Úvod

S blížící se dobou letních prázdnin řeší rodiče stále více problém, jak v tomto období využít volný čas svých dětí. V průběhu školního roku je veškerý čas rozdělen mezi školu, rodinu a mimoškolní aktivity, jako je například návštěva zájmového kroužku. Ovšem s blížícím se létem a prázdninami, budou mít děti volného času daleko více. Většina zájmových kroužků a škol o prázdninách využívá čas k odpočinku a nabírání nových sil. Pro mnoho rodin se tak stane vhodným řešením poslat své děti na zotavovací akci pro děti, respektive na tábor. Dětské tábory mají v naší republice již dlouholetou tradici a jsou jedním z nejvíce využívaných způsobů trávení volného času dětí. Pro dítě je to vhodné řešení, jakým může svůj čas věnovat hrám a odpočinku pod dohledem dospělé osoby. Dětské tábory mají navíc velkou výhodu všestranné výchovy, kterou lze realizovat nejen mimo budovu, ale i v přírodě či jinde na čerstvém vzduchu. Děti si mohou vyzkoušet různorodé aktivity, poučit se či si vytvořit nové návyky a aplikovat tak učení hrou. Ovšem jako všude jinde, tak i na dětských táborech číhá na děti nebezpečí. Ať již v oblasti nedodržení různých vyhlášek a předpisů pro dětské tábory, tak v oblasti nedodržení či nedbalosti bezpečnostních opatření při různých činnostech. Především tomu by měli táboroví vedoucí a organizátoři předcházet. Je důležité, aby se tím táborových pracovníků skládal z lidí, kteří konají tuto práci rádi a mají vřelý vztah k dětem, jedině tak může na dětském táboře panovat přátelská a příjemná atmosféra, která pozitivně působí na celý tábor.

Cílem práce je charakterizovat oblast, která se zabývá bezpečnostními opatřeními při pohybových aktivitách dětí na dětských táborech a následným výzkumným šetřením ověřit, zda je na tato opatření brán zřetel při konání letních táborů. Teoretická část popisuje některé organizace, které se zabývají pořádáním táborů, základním rozdělením táborů a vyhláškami a zákony, které se vztahují k táborům, zdraví a bezpečnosti dětí. Empirická část se věnuje přímo vedoucím táborů. Pro výzkum byl zvolen polostrukturovaný rozhovor, získaná data se zanalyzovala a byly vytvořeny závěry.

Práce by mohla najít své uplatnění u vedoucích táborů, kteří nemají tolik zkušeností s pořádáním táborů. Práce by jim mohla být prospěšná zejména v oblasti bezpečnosti a oblasti legislativy. Prameny, které by se věnovaly pouze bezpečnosti na táborech, jsou těžko dohledatelné a většinou se jedná pouze o zmínky, jako tomu je například v edici Vůdcovské zkoušky od V. Břicháčka a kolektivu.

1. Zotavovací akce

Dle zákona 258/2000 Sb. je zotavovací akcí organizovaný pobyt 30 a více dětí ve věku do 15 let na dobu delší než 5 dnů, jehož účelem je posílit zdraví dětí, zvýšit jejich tělesnou zdatnost, popřípadě i získat specifické znalosti nebo dovednosti. Tábor je akce, která splňuje dobu trvání sedmi a více dní (včetně dne příjezdu a odjezdu), které se účastní děti do 18 let. Pro skautské tábory platí, že pořadatelem je organizační jednotka Junák. Z tohoto rozdělení vyplývá, že tábor nemusí být nutně zotavovací akcí, záleží na počtu dětí ve věku do 15 let (Pokyny k táborům, 2014). Pořadatelé dětských táborů a podobných dětských akcí jsou různí. Snad každá organizace, která se zabývá prací s dětmi, svojí činnost zakončuje letní zotavovací akcí, tedy táborem. Tábory pořádané v České republice mají velkou tradici. Měly by být pro děti místem, kde se setkají s dobrodružstvím a poznáním. To vše pod výchovným vlivem dospělých.

Každá organizace či organizátor, který chce v době letních prázdnin pořádat tábor nebo zotavovací akci pro děti by si měl prostudovat zákony a vyhlášky, které se táboru týkají. To nejen proto, aby se v průběhu akce vyvaroval možných pokut za nedodržení předpisů, ale také proto, aby byla zvýšena bezpečnost dětí na akci. Zákonů a vyhlášek, které se týkají táborů, jsou spousta, pro účely této práce jsem zvolila ty, které se týkají bezpečnosti dětí. Jedná se například o Zákon 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, Vyhláška č. 148/2004 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti a vyhláška č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby a dalších.

Táborů, kterých se děti mohou účastnit, je celá řada. Dělí se podle různých kritérií, například podle věku dětí, zaměření tábora (jazykový, tábor s koňmi, modelářský tábor) nebo dle místa průběhu tábora. Dle Žumárové tábory rozdělujeme:

- Délky trvání - krátkodobé (5-10 dnů), střednědobé (14 dnů) a dlouhodobé (3 a více týdnů)
- Druhu - stálé (po celou dobu pobytu jsou na jednom místě), putovní (v průběhu tábory střídají více míst), hvězdicové (z jednoho místa několik výletů do okolí) či kombinace předchozích
- Podle objektu (zděné, stanové nebo kombinací předchozích)
- Podle počtu účastníků - malé (do 30 účastníků), střední (80 účastníků), velké (nad 80 účastníků)
- Podle ročního období (zimní, letní)

- Podle provozovatele

Co se ovšem týče bezpečnosti, je daleko důležitější, než rozdělení táborů, oblast, která zajišťuje bezpečnost tábora a zdraví dětí na táboře. Do této oblasti patří vhodný výběr pracovníků tábora, výběr místa pro táboření a příprava vhodného programu tábora.

Zajištění tábora

Příprava a pořádání tábora vyžaduje spoustu dovedností a času. Zpravidla se začíná s přípravou tábora půl roku před jeho uskutečněním. Osoba pořádající tábor je povinna zajistit jeho umístění, zásobování vodou, odstraňování odpadků a splaškových vod v souladu s hygienickými požadavky upravenými právním předpisem. Dále je povinna dodržet hygienické požadavky na prostorové a funkční členění staveb a zařízení, jejich vybavení, osvětlení, ubytování, úklid, stravování a režim dne, které upravuje Zákon 258/2000 Sb. Pořadatel tábora musí dále zajistit lékaře, zdravotníka a také proškolené pracovníky.

Pořádající osoba je dále povinna měsíc před zahájením tábora ohlásit příslušným orgánům ochrany veřejného zdraví termín a místo konání akce, počet zúčastněných dětí, způsob zabezpečení pitnou vodou a zajištění stravování účastníků. Nahlásit konání akce hasičům, policii, příslušným úřadům, popř. majiteli lesa. Po ukončení akce musí být veškerá dokumentace archivována po dobu 6 měsíců (Zákon 258/2000 Sb.).

Pracovníci

Pracovníky, kteří se budou podílet na chodu tábora, zákon nijak neupravuje, pracovníkem tábora se může stát kdokoliv. Vedoucí na táboře má za děti zodpovědnost po celou dobu trvání tábora, účastní se s dětmi aktivit a činností. Lidé, kteří by chtěli pracovat s dětmi na táboře i mimo něj musí být tělesně i duševně způsobilí pro tuto práci. Zde zákon určuje nutné písemné potvrzení lékaře. Dle Žumárové by měli být na táboře tyto pracovníci: hlavní vedoucí, zástupce hlavního vedoucího, oddílový vedoucí, zdravotník, kuchař a praktikanti. Každý z nich má svá práva a povinnosti, které musí dodržovat.

• Hlavní vedoucí

Hlavní vedoucí musí být osoba starší 18 let, seznámená se všemi právními předpisy týkající se zotavovacích akcí a táborů. Musí získat osvědčení odborné přípravy pracovníků s dětmi a mládeží v jejich volném čase. Řídí práci všech pracovníků na táboře a připravuje táborový program. Po dobu tábora zodpovídá za hygienické a bezpečnostní

předpisy, práci všech pracovníků, za zásobování v kuchyni a hospodaření na táboře. Jsou u něj uloženy všechny písemnosti týkající se provozu tábora. Po ukončení tábora vypracovává vyhodnocení, kontroluje a stvrzuje vyúčtování.

- **Zástupce hlavního vedoucího**

Musí být osoba starší 18 let schopna sestavit a vést tým pracovníků. Znat teoretické i praktické znalosti práce s dětmi. Po dobu tábora se podílí s hlavním vedoucím na jeho vedení a v jeho nepřítomnosti jej zastupuje.

- **Oddílový vedoucí**

Jsou osoby starší 18 let, které jsou zdravotně způsobilé pro tuto práci. Po dobu tábora odpovídají za svěřený oddíl a účastní se porad ohledně chodu tábora. Měly by jít dobrým příkladem dětem.

- **Praktikanti**

Jsou osoby starší 15 let, jejich úkol je pomáhat oddílovému vedoucímu. Praktikant nemá právní zodpovědnost za svěřené děti, proto by neměl vést samostatně oddíl dětí.

Praktikant dodržuje pokyny všech vedoucích.

- **Kuchař, příp. pomocník v kuchyni**

Kuchaře na dětských zotavovacích akcích musí dělat osoba starší 18 let, která má praxi ve stravování. Měla by znát hygienické předpisy, které se týkají přípravy jídla ve společném stravování a vlastnit potravinářský průkaz. Kuchař dbá na správné technologické zpracování potravin, sestavuje jídelníček. Zná potraviny, které se nesmí na táborech podávat ani z nich připravovat pokrmy. V kuchyni dodržuje pořádek a čistotu.

- **Zdravotník**

Zdravotníkem se může stát osoba starší 18 let, která je lékař, zdravotní pracovník, student lékařské fakulty po ukončeném 3. ročníku nebo absolvent kurzu první pomoci pro zotavovací akce akreditovaném ministerstvem zdravotnictví. Jednomu zdravotníku může být svěřeno maximálně 100 dětí. Zdravotník má povinnost pomoci sestavovat jídelníček (z hlediska nutriční hodnoty). Podílet se na přípravě programu pro děti (dbá dodržení vyváženosti programu), praktickému lékaři oznamuje zahájení tábora, kontroluje obsah

lékárníčky, popřípadě ji doplní a po dobu tábora ošetřuje drobná poranění. Kontroluje dodržování hygienických předpisů, kontroluje denní úklid dětí a jejich osobní hygienu. Vede zdravotnický deník, který po skončení tábora archivuje hlavní vedoucí po dobu 6 měsíců.

- **Hospodář**

Musí být osoba starší 18 let, má organizační schopnosti, zná vedení administrativy a finanční hospodářství. Na táboře organizuje a řídí práci hospodářských pracovníků. S hlavním vedoucím disponuje finančními a materiálními prostředky. Dodržuje rozpočet tábora.

1.1. Organizátoři zotavovacích akcí

Organizátorů, kteří pořádají dětské zotavovací akce či tábory jsou velká množství. Jejich seznam můžeme najít na internetových stránkách. Zde si mohou rodiče přečíst reference k některému táboru, na který chtějí své dítě poslat. Rodiče by při výběru tábora měli přihlídnout na osm pravidel pro výběr tábora a to pravidlo kvalifikovaného vedení, zajímavého programu, bezpečnosti, vhodných prostor, zdravotního zabezpečení, dostatku informací, rozvoj dítěte a zřizovatele. Tábory můžeme rozdělit do tří skupin dle zřizovatele na tábory školské, komerční a tábora neziskových organizací.

Školská zařízení, např. DDM

Střediska pro volný čas dětí a mládeže

Mezi střediska pro volný čas dětí a mládeže patří domy dětí a mládeže a stanice zájmových činností. Ty jsou jedním z možných středisek pro volný čas dětí a mládeže. Jiná forma těchto středisek jsou zájmové stanice, které se více specializují na konkrétní zájmové oblasti. Upravuje je zákon č. 76/1978 Sb., o školských zařízeních ve znění pozdějších předpisů. Posláním domova dětí a mládeže je rekreační a výchovně vzdělávací činnost s širokou zájmovou působností. V současné době se jejich počet v České republice pohybuje kolem tří set. V průběhu školního roku nabízí dětem v jejich volném čase zájmové činnosti, jako jsou kroužky, kluby a kurzy. O prázdninách nabízí dětem jinou formu činnosti a to letní tábory. Zřizovatelem těchto zařízení mohou být školský úřad, obec, církve či soukromý nebo jiný subjekt (Pávková, 1991, s 121).

Komerční tábory

Jsou to tábory nabízené komerčními subjekty, které se u nás objevily po roce 1990. Pořádá je řada podnikatelských firem, např. cestovní kanceláře nebo podniky zaměřené na volnočasové aktivity dětí a mladých lidí. Tyto organizace pochopily, že volný čas dětí může být zpeněžen. Vedoucí na těchto táborech jsou především placení brigádníci (nejčastěji studenti) doplnění o profesionály. Ti zajišťují hlavně hospodářské a organizační činnosti spojené s táborem. Oproti neziskovým organizacím nemusí komerční tábory mít kvalifikované vedoucí z důvodu neexistující zákonné normy pro kvalitu vedoucích (Šimková, 2012).

Komerční tábory mohou být zaměřeny sportovně, tanečně, jazykově nebo zážitkově. Mezi největší komerční tábory patří tábor Varvažov pořádaný v Jižních Čechách, v loňském roce se ho zúčastnilo přes 1500 dětí.

Nestátní neziskové organizace

„Neziskové organizace jsou svou povahou soukromé organizace (občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, nadace, nadační fondy, církevní organizace aj.), které mohou založit sami občané ze svého svobodného rozhodnutí. Na rozdíl od soukromých komerčních firem totiž není hlavním měřítkem finanční zisk, ale schopnost naplňovat poslání organizace“ (Regionální informační systém).

V České republice není pojem nezisková organizace, i když je obecně používán, definován platným právním předpisem. Neziskové organizace jsou právnické organizace mající svého zřizovatele. Zakládají se dle právních předpisů a podléhají registraci určených jim zákonem (Mederová, 2005).

Po roce 1990 vznikla různá sdružení, která zastřešovala neziskové organizace pořádající zotavovací akce pro děti. Jednou z nich byla Česká rada dětí a mládeže (ČRDM). Vznikla v roce 1998 a dnes sdružuje 99 členských organizací, které představují na 200 000 jednotlivých členů. Členy jsou velká i malá sdružení, včetně deseti krajských rad mládeže. Je to jediná reprezentativní platforma, jež sdružuje většinu celostátních, regionálních i místních sdružení dětí a mládeže. Jejím posláním je podpora podmínek kvalitního života a všestranného rozvoje dětí a mladých lidí. ČRDM podporuje mimoškolní výchovu a činnost svých členů, má snahu o vytváření právních, hospodářských, společenských a kulturních podmínek, které jsou vhodné pro jejich činnost. V tomto seskupení jsou zastoupeny například Česká tábornická unie, Československý zálesák – svaz pro pobyt v přírodě, Junák – svaz

skautů a skautek ČR, YMCA, YWCA či Liga lesní moudrosti, Prázdninová škola Lipnice, hnutí Brontosaurus, hnutí Duha, klub mladých Filadelfia, Mladí ochránci přírody, Sdružení turistických a tábornických oddílů (ČRDM, 2014).

Za školské zařízení, které se věnují organizování táborů, můžeme jmenovat Domovy mládeže, Dětské domovy a Střediska pro volný čas dětí a mládeže. Do současné doby se neustále vyvíjí Kruh sdružení dětí a mládeže České republiky. Pro lepší představu o jednotlivých spolcích a organizacích, které jsou zaměřeny na volný čas dětí a mládeže, jsou některé organizace níže stručně charakterizovány (ČRDM, 2014). Na stránkách MŠMT v sekci letních táborů můžeme najít seznam pořádaných letních táborů za rok 2013. Seznam je členěn dle organizací, které tábor pořádají. Najdeme tam přes 500 uskutečněných táborů pořádaných nestátními neziskovými organizacemi v době letních prázdnin dětí. Jako příklad organizací pořádající letní tábory pro děti jsem vybrala a charakterizovala organizace Českou táborovou unii, Pionýr, Sokol, hnutí Brontosaurus, YMCA, YWCA, Ligu lesní moudrosti a Junák – svaz skautů a skautek ČR.

Česká tábornická unie

Česká tábornická unie (ČTU) vznikla v roce 1968. „Je organizací volně sdružující na základě společného zájmu o tábornictví dětí, mládeže a dospělé v klubech a trampských osadách“ (Němec, 2002, s. 34). Organizace nabízí rozvoj nejen skupině, ale i jednotlivcům. Vychází z myšlenek lesní moudrosti, v roce 1969 k sobě přijala Ligu lesní moudrosti. Svou činnost má zaměřenou na pobyt v přírodě. Její členové chtějí co nejdůvěrněji poznat přírodu, její zákony a stát se ochráncem a vést k její ochraně a poznávání i ostatní. Její členové mohou být všech věkových skupin. „Každý klub a trampská osada je samostatnou součástí ČTU, která si organizuje náplň činností svobodně a samostatně s přihlédnutím k vlastním možnostem a podmínkám“ (Němec, 2002, s. 34). Organizace si pořádá vlastní tábornické školy se zaměřením na různé oblasti, například vodáctví, jezdeckví, lyžařství, horolezectví, potápěčství nebo ochranu přírody. Její další činností je pořádání soutěží, přehlídek, hudebních festivalů nebo výstav na celostátní úrovni. Dále pořádá různé sportovní utkání a jiná setkání převážně pro děti. Do činnosti organizace patří i výměnné pobyty, zájezdy či zahraniční expedice. Občanské sdružení ČTU, najdeme na dvanácti místech v republice. Podporuje jí MŠMT, Ministerstvo kultury, Ministerstvo zdravotnictví a Nadace Český literární fond (Táborníci, 2014).

Pionýr

Je druhým největším občanským sdružením v České republice, svojí činnost zahájil v roce 1948. Pionýr je demokratický, dobrovolný, samostatný a nezávislý spolek dětí, mládeže a dospělých.

„Hlásí se k Úmluvě o právech dítěte a Listině práv a svobod a podílí se na naplňování jejich zásad. Podporuje českou státnost. Vede své členy i další účastníky činnosti k aktivnímu občanství a kladným morálním hodnotám“ (Dobrodružství, 2012). Není následovníkem pionýrské organizace, která u nás působila před rokem 1989. Svým členům tato organizace nabízí uspokojení zájmů a potřeb a to pomocí celoroční činnosti. Cílem pionýrské výchovy je vedení členů k občanství a kladným morálním hodnotám a to hlavně v oblasti sociální, kulturní a sportovní. Činnost v pionýru je pomocí her, hlavními ideály je svoboda, samospráva, spravedlnost, solidarita a sebezdokonalování. V České republice najdeme pionýry na více než 600 místech (Dobrodružství, 2012).

Brontosaurus

Hnutí bylo založeno v roce 1974 původně jako jednorázová akce. Ovšem vyvolala u mladých lidí velký zájem, kvůli kterému se organizátoři rozhodli v této akci pokračovat. V roce 1978 vznikly první tábory Hnutí Brontosauru, které byly zaměřeny především ekologicky. Tyto tábory zůstaly dodnes jedním z hlavních činností Hnutí. „Cílem hnutí je vychovávat všechny občany k ekologickému jednání, odpovědnému ke společnosti a přírodě. Brontosaurus chce vychovávat k takovému životnímu stylu, který nebude ničit a poškozovat životní prostředí. Hlavním zaměřením činnosti hnutí je tvorba a ochrana životního prostředí“ (Němec, 2002, s. 37). Při svých programech využívá velmi často hru, snaží se o výchovu pomocí zážitků a práce. Jedna z největších akcí pořádaných hnutím nese název Prázdniny s Brontosaurem. Je to akce, která probíhá několik týdnů o prázdninách v různých regionech a je zaměřena na mladé lidi od 15 let a také na rodiny s dětmi. Hlavní činnost je v chráněných krajinných oblastech a spočívá například v obnově krajiny, kulturních památek a v neposlední řadě v ekologické výchově. Hnutí pořádá také tábory pro děti do 15 let a v průběhu roku pro veřejnost různé besedy, semináře, konference s ekologickou tematikou (Brontosaurus, 2014).

Young Men's Christian Association (YMCA) , Young Women's Christian Association (YWCA)

Organizace YMCA byla založena v roce 1844 v Anglii Georgem Williamsem a jeho přáteli. Jedná se o nejstarší a největší mládežnickou organizaci na světě. Tato organizace je křesťanská, avšak pro její členství nemusíme být věřící. Najdeme ji ve 119 zemích světa. Jejím cílem je zlepšení sociálních a hospodářských podmínek, sjednocení mládeže v duchu světoobčanství a křesťanského pojetí života. Rozvíjí osobnosti v oblasti tělesné, duchovní a mravní (YMCA, 2008). „Rozvíjí sociální, charitativní činnost, vytváří podmínky pro volnočasové aktivity. Buduje ubytovací zařízení, sportoviště, zřizuje knihovny a studovny, pořádá víkendové akce a tábory“ (Němec, 2002, s. 39).

YWCA je obdobná organizace jako YMCA, která sdružuje mladé ženy bez ohledu na jejich rasu, původ a náboženství. Vznikla v Anglii v roce 1855 založením prvního domova pro pracující ženy. Cílem je zlepšit sociální a životní podmínky žen, rozvíjet osobnost po stránce duchovní, fyzické a mravní. Od roku 1897 funguje v Praze, hlavní rozkvět byl v období Československa za podpory Alice Masarykové. YWCA se rozšířila do celé republiky (YMCA, 2008).

Liga lesní moudrosti

Organizaci Liga lesní moudrosti založil v roce 1902 americký spisovatel Ernest Thompson Seton přezdívaný „Black Wolf“ (v překladu do češtiny Černý vlk). Organizace nesla název Woodcraft Indians. Již v roce 1912 se organizace dostává na naše území. Vznikají první oddíly a tábory, které jsou vedeny Milošem Seifertem. Organizace je dobrovolná, samostatná a orientovaná na život v přírodě. Pro svůj nízký počet členů je považována za malou, ovšem z jejich základů vychází celé množství jiných organizací, jako například Junák – svaz skautů a skautek ČR, Česká tábornická unie, turistické oddíly (Liga lesní moudrosti, 2013). „Cílem a zároveň prostředkem výchovy je život v přírodě a v souladu s přírodou. Úkolem je vychovávat jedince všestranně rozvinuté, mladé lidi ušlechtilých charakterů a fyzicky zdatné“ (Němec, 2002, s. 40). Základní rysy organizace sepsal E.T.Seton v knihách Svitek březové kůry a v Knize lesní moudrosti. Jedná se o hnutí založené na ideálu života v přírodě, naplněném romantikou Indiánů. Kmeny jsou smíšené, různý věk i pohlaví. Symboly zde tvoří čtyřnásobný oheň, ideové základy pocházejí právě od Indiánů. Organizace se řídí dvanácti zákony lesní moudrosti. Vzdělávací a výchovné metody vycházejí z cesty čtyř světél Pravdy,

Lásky, Síly a Krásy. Její členové plní mistrovství lesní moudrosti (Liga lesní moudrosti, 2013).

Sokol

Nejstarší organizace na území Čech a Moravy. Za její zakladatele jsou považováni Jindřich Fügner a Miroslav Tyrš. První sokolská jednota vznikla v Praze roku 1862. Měla podobu vojenské organizace. Ideje sokolu byly výchova ke zdravému rozumu a vlastenectví. To se podařilo, neboť za první i druhé světové války bylo mnoho členů sokolu v domácím i zahraničním odboji či v legiích (Sokol, 2007). „Činnost v Sokola se postupně rozšiřovala od pořadových cvičení a cvičení na nářadí také na vodní sporty, hry, táboření či široké spektrum letních i zimních sportů“ (Němec, 2002, s. 42). Po nástupu komunismu byl Sokol rozpuštěn a stal se součástí Československého svazu tělesné výchovy. Znovu obnoven byl až v roce 1990. Sokol dnes nabízí veřejnosti program moderních pohybových aktivit formou netradičních akcí a Sokol reprezentuje ČR na světových gymnestrádách (Sokol, 2007).

1.2. Junák svaz skautů a skautek České republiky

Výzkumná část práce je zaměřena na tábory, které jsou pořádané Skautskou organizací. Následující kapitola se zabývá vývojem skautingu u nás i ve světě a to z důvodu širšího přiblížení této organizace a lepší orientaci v jejich principech a rituálech, které organizace uskutečňuje. Organizace má pro svou potřebu zpracovanou edici Vůdcovská zkouška, ve které se zabývá různými oblastmi například bezpečnosti, zdraví, táboření, organizací a právem atd. Tato edice slouží k přípravě budoucích vedoucích táborů. Je v ní obsaženo vše potřebné pro bezpečný chod tábora. Myšlenkové základy skautingu jsou podporovány rozvoje osobnosti mladých lidí, jejich duchovní, mravní, intelektuální, sociální a tělesné schopnosti.

Vývoj skautingu

První myšlenky, ze kterých skauting čerpal, se objevují již ve starém Řecku v pojmu kalokagathía, což znamená harmonii tělesných a duševních hodnot. Ve středověku pak skauting našel inspiraci v podobě rytířských ideálů a svatého Jiří, bojovníka dobra se zlem. V patnáctém století se objevuje Francois Rabelais (1494-1553), francouzský spisovatel, který hlásal odklon od jednostranné knižní výchovy a lásku k přírodě. Na našem území to byl například Jan Ámos Komenský (1592- 1670), z jehož odkazu dodnes čerpá obor pedagogiky. Další inspirací pro skauty byl Jean Jacques Rousseau (1712-1778), který hlásal únik z města a návrat zpět k přírodě. Svou knihou Emil čili o výchově ve své době vyvolal velký rozruch.

První, kdo uspořádal stanový tábor pro hochy, byl Johann Bernhard Basedow (1724-1790). Další, kdo ovlivnil vznik skautingu, byl Johann Heinrich Pestalozzi (1746-1827) pokusem vytvořit dětskou kolonii. Myšlenky anglického spisovatele a reformátora mravní výchovy Johna Ruskina (1819-1900) promítl později do skautingu Robert Stephenson Baden-Powell (1857-1941).

Robert Stephenson Baden-Powell

Tento britský generál získal ve výzvědné službě v Afganistanu, Indii a v Africe, značné praktické znalosti, jako pozorování, stopování, hledání cesty, skrývání se či předávání zpráv. Napsal příručku *Aids to scouting*, která sloužila pro potřeby průzkumníků, a aby z kadetů vyrostli dobří vojáci. Po skončení války zjistil, že příručku používají chlapci pro své hry. Baden-Powell byl přesvědčen, že chlapci mají být vychovaní spíše pro život v míru. Rozhodl se knihu přepracovat tak, aby vedla mládež správným směrem (Šantora, 2012, s 16). Své názory na výchovu nabídl organizaci Boys' Brigade, ta však nabídku odmítla. Proto se v roce 1907 rozhodl založit vlastní organizaci. Rozhodující okamžik pro vznik skautingu je 1. tábor pro chlapce, který se uskutečnil na ostrově Brownsea. „Táborový program tvořilo táboření, umění pozorovat, příroda (lesní moudrost), rytířskost (k slabším a galantnost k ženám a dívkám), první pomoc, vlastenectví a hry“ (Šantora, 2012, s 16). Chlapci byly rozděleny do pětičlenných skupinek v čele s nejstarším a nejzkušenějším. Tímto vznikly první skautské družiny. Po tomto táboře vyšla kniha „*Scouting of Boys*“, která se velmi rychle rozšířila téměř do celého světa. Skauting byl tehdy pouze chlapecký. Skauting pro dívky byl založen až v roce 1910.

Skauting v Čechách

Na začátku 20. století byla výchova hlavním úkolem rodičů a učitelů. Mládež se bavila procházkami parkem, výlety parníkem nebo sledováním filmů, který byl v té době na svém počátku. „Kromě školy a rodičů ale na děti působila i církve a tělovýchovné spolky, jako například Sokol, Orel, Dělnická tělovýchovná jednota, Klub českých turistů, Spolek feriální osady či Spolek hasičů. Všechny tyto spolky pomáhaly rozumně využít volný čas mládeže, ovšem postrádaly jednotný systém, ucelenou myšlenku či jednotný charakter,“ (Nevřala, 2010 s. 12).

U nás je za zakladatele skautingu považován Antonín František Svojsík. Byl to pedagog, který působil na pražské žižkovské reálce a později na gymnáziu v Křemencově ulici. Jeho

oborem byl tělocvik. O skautském hnutí, které se z Anglie šířilo po Evropě, slyšel poprvé v roce 1909. V roce 1911 se vypravil do Anglie, aby mohl lépe poznat myšlenkové základy skautingu. Po svém návratu založil s chlapci z žižkovské reálky první český skautský oddíl. O prázdninách roku 1912 proběhl první skautský tábor pod hradem Lipnice na Humpolecku. Na tomto táboře si první čeští skauti vyzkoušeli, co obnáší skautská praxe. Skauting znamenal pro mládež nový druh zábavy a zároveň smysluplné trávení volného času. To vzbudilo zájem veřejnosti. Svojsík chtěl nejdříve připojit skauty pod již existující spolky Sokolu nebo Orlu, u obou se ovšem vedení bálo o ztrátu své prestiže. Tak vznikla samostatná organizace. Při prvním náboru v Praze se přihlásilo 300 chlapců, ale i dospělých mužů. Oddíly vznikaly i mimo Prahu, například v Jičíně, Domažlicích, Berouně a Nymburce. „O prázdninách v roce 1913 se konalo 15 skautských táborů. Na táboře u Pelíškova mostu nedaleko Kácova v tomto roce vznikla první krajinková podsada, která je typická pro český skauting a dodnes ve světě nemá obdoby „(Nevřala, 2010, s 13). Skauting u nás byl v této době opět pouze pro chlapce. O založení dívčího kmene se zasloužila Vlasta Koseová v roce 1914.

Český skauting nebyl nikdy kopií anglického vzoru, má své specifické rysy a jako jeden z mála jej založili pedagogové nikoliv vojáci. Svojsík chtěl dát českému skautingu povahu vlasteneckého a národního cítění na úkor náboženské složky. Dále chtěl skauting více propojit s myšlenkami Ernesta Thomsona Setona (1860 - 1946) a jeho woodcraftem.

Vzorem českých skautů se stali Jiráskovi Chodové. „Pokud srovnáme český skauting se světovým, povšimneme si, že v našem hnutí bylo zachováno mnoho tradičních prvků, jako například způsob táboření. Je to nejspíš dáno tím, že se český skauting nemohl více jak 50 let vyvíjet a zůstal tak „zakonzervován“ ve své původní podobě,, (Nevřala, 2010 s. 14).

2. Bezpečnost

„Základním právním předpisem pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci je Zákoník práce, který stanoví její hlavní úkoly, povinnosti zaměstnanců organizací i zaměstnavatelů“ (Uši zelenáči, 2011). V současnosti neexistuje v České republice závazný právní předpis týkající se oblasti bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci s dětmi a mládeží při organizované činnosti. K problematice bezpečnosti se vztahuje řada právních předpisů, které bezpečnost a ochranu zdraví při práci upravují jen obecně. Dle směrnice k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí lze obecně říct, že organizace, které zajišťují výchovu a vzdělávání, zároveň dbají na vývoj dětí a mládeže s ochranou zdraví při všech činnostech. Výchovné činnosti usilují o získání znalostí z oblasti zdraví, bezpečnosti, pořádku a hygienických požadavků. Pedagogičtí i nepedagogičtí pracovníci dbají na bezpečnost a ochranu zdraví dětí v oblasti rizik spojených s kouřením, alkoholem a jinými návykovými látkami, dopravní bezpečností, požární bezpečností, bezpečností a ochranou zdraví při sportu, se zásadami hygieny a ochrany před infekčními chorobami, první pomocí a ochranou dětí před trestnou činností. Pravidla bezpečnosti, která by byla ucelená a vztahovala se konkrétně k táborům, dosud nejsou. Ta, která se týkají bezpečnosti táborů, najdeme například v ustanovení zákona práce, právních předpisech z oblasti ochrany zdraví, silničního provozu, požární ochrany a další. Příslušné právní předpisy jsou při posuzování jednotlivých příkladů používány pouze přiměřeně. Například pro školství a Domy dětí a mládeže existují dílčí předpisy, ty jsou však úzce zaměřené na jejich činnost, jako jsou školský zákon či vyhláška o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti, ty ovšem nejsou pro dobrovolné organizace závazné (Kutý, 2006). Co se týče bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP) spočívá vše především ve vytváření podmínek pro výkon práce v bezpečném a neohrožujícím prostředí. Nikde není zmíněno, které bezpečnostní a ochranné opatření pro výkon práce jsou určeny přímo k táborům. V pokynech k táborům je zmíněno, že organizátoři tábora jsou povinni v době konání tábora zajistit bezpečnost dětí. Dle Michaely Veselé ze společnosti Společně k bezpečí by organizátoři měli brát zřetel nejen na zabezpečení dětí po stránce úrazu, ale i po stránce rizikového chování a rizik obecně. Základem úspěšného chodu tábora je komunikace a dodržování nastavených pravidel. Ta by se měla stahovat na bezpečí sociální a bezpečí fyzické. Na bezpečí fyzické se zaměřuje i tato práce. Pro měření úspěšnosti je potřeba používat údaje o počtu úrazů, napadení, fyzických konfliktů, ale i údaje o pocitu bezpečí. Zvýšenou pozornost je nutné věnovat nebezpečným aktivitám, jako je bezpečnost při sportu, koupání, hrách, při práci s nástroji nebo s ohněm. U některých aktivit je nutné dodržet

odbornou kvalifikaci dozoru, jedná se zejména o horolezecké aktivity, lanové aktivity či jízdy na loďce. Vedoucí táborů nesmí zapomínat, že každou činnost, která je spojena s pohybovou aktivitou a technickou činností, provází i určité riziko vzniku krizových situací, které mohou končit škodami nejen na majetku, ale i na zdraví zúčastněných osob. Tato rizika nelze nikdy zcela vyloučit. Jde tedy hlavně o to snížit jejich výskyt na nejmenší možnou míru. Následkům se snažíme předcházet tím, že neprovozujeme činnosti, u nichž užitek jednoznačně nepřevažuje nad mírou rizika. Činnost musí být dobře připravena a zabezpečena. Organizátor by si měl dobře zmapovat prostředí, zjistit náročnost a úměrnou schopnost účastníků, dovednosti pro provádění činnosti, zabezpečit materiál a zajistit bezpečnost stanovením pravidel i pomůcek. Příčiny krizového dění mohou být objektivní. Ty nelze ovlivnit vůlí ani jakýmkoliv úsilím zúčastněných. Ochranou je předvídaní a vyhýbání se jim. Technickými prostředky a výcvikem lze v některých případech jejich následky zmírnit. Subjektivní příčiny spočívají především v nesprávné činnosti zúčastněných, ale i cizích osob (Břicháček, 2006, s. 37).

2.1. Bezpečnost na táboře

Táborová bezpečnost není v mnoha ohledech odlišná od bezpečnosti, kterou je nutné dodržovat v běžné činnosti dětských kolektivů. Mezi specifika, na která by měl být kladen větší důraz, patří hlavně u mladších dětí kontrola vhodného obutí a ošacení na jednotlivé aktivity. Dbát pitného režimu, odpočinku a zátěži dětí. Vymezit hranice, kam děti mohou samy a kam jen s vědomím vedoucích. Zajistit bezpečnost her a nočních hlídek. Nesmíme zapomínat, že každé dítě je jiné a jinak samostatné.

Jak již bylo zmíněno v Kapitole 1.1, tábor musí vést dospělé osoby schopné práce s dětmi. Těm pomáhají různí dobrovolníci, kteří ovšem na začátku tábora, stejně jako děti, musí projít proškolením o bezpečnosti práce. Obsah proškolení by měl být v písemné podobě se jmény proškolených a podpisy alespoň dvou plnoletých osob. Neměli bychom zapomínat ani na zákony a vyhlášky, které je nutné dodržovat při pořádání tábora. Zvláště Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, Zákon 289/1995 Sb., o lesním porostu ve znění pozdějších předpisů, Zákon č. 254/2001Sb., o vodách, Vyhlášku č. 106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti, Vyhlášku 107/2001 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby a řadu dalších.

Hygienické požadavky a předpisy

Hygienické kontroly na zotavovacích akcích pro děti provádí krajská hygienická stanice, která patří pod Ministerstvo zdravotnictví. Dbá především o podmínky výchovy, vzdělávání a zotavení dětí a mladistvých, o hygienické požadavky na prostory a provoz škol, předškolních a školských zařízení a zotavovacích akcí, podmínky pro vnitřní a vnější prostředí a provozy stravovacích služeb (Krajská hygienická stanice Olomouc).

Tisková zpráva ministerstva zdravotnictví uvádí, že za rok 2013 provedly hygienické stanice 1 012 kontrol dětských zotavovacích akcí. Celkem bylo těchto akcí nahlášeno 1 899 v porovnání s rokem 2012, proběhlo o 24 akcí více. Ohlášených akcí se zúčastnilo 175 478 dětí. Nejvíce dětí bylo na akcích v Jihočeském kraji (31 675), následoval kraj Vysočina (21 420), Středočeský kraj (17 739) a Plzeňský (17 586). Vlivem nepříznivých podmínek byly provedeny dvě evakuace a hygieniky zjištěno 7 epidemických výskytů infekčních onemocnění. V roce 2012 bylo nahlášeno 19 epidemických výskytů infekčního onemocnění.

Na kontrolách hygieniků byly zjištěny nedostatky zejména ve stravování (113), zdravotnické dokumentaci (62), ubytování dětí (52), osobní hygieny (38). Nesplnění ohlašovací povinnosti v plném rozsahu (28), zdravotní zabezpečení akce (27) a zásobování pitnou vodou (14). Za tyto nedostatky bylo uloženo 60 sankcí v celkové výši 59 300 Kč.

Hygienické předpisy a požadavky jsou stanoveny Zákonem 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, na který navazují vyhlášky ministerstva zdravotnictví č. 106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti a vyhláška č. 107/2001 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby.

Ze Zákona 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů vybírám pro tuto práci definice o veřejném zdraví a jeho ochraně. Veřejným zdravím je zdravotní stav obyvatelstva a jeho skupin. Je určován souhrnem přírodních, životních a pracovních podmínek a způsobem života. Ochrana a podpora zdraví je souhrn činností a opatření k vytváření a ochraně zdravých, životních a pracovních podmínek a zabránění šíření infekčních a hromadně se vyskytujících onemocnění. Infekční onemocnění může být příznakové i bezpříznakové, vyvolané původcem infekce nebo jeho toxinem, vzniká v důsledku přenosu tohoto původce nebo jeho toxinu z nakažené fyzické osoby, zvířete nebo neživého substrátu na vnímavou fyzickou osobu. Izolací se rozumí oddělení fyzické osoby,

kteřá onemocněla infekční nemocí nebo jeví příznaky tohoto onemocnění od ostatních fyzických osob.

Vyhláška 148/2004 Sb., kterou se mění vyhláška č. 106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti uvádí podmínky týkající se umístění, prostorových podmínek, zásobování vodou, odstraňování odpadků a splaškových vod, stravování a režimu dne. Umístění stavby, která je využívána pro pořádání zotavovacích akcí a zařízení typu stanových táborů, se umisřuje mimo území, kde lze předpokládat znečištění ovzduší nad stanovené limity a překročení hygienického limitu hluku pro venkovní prostor.

Prostorové podmínky zotavovací akce jsou buď ve stanech, nebo stavbách. Stany musí mít pevnou nepromokavou stanovou plachtu. Prostor pro spaní a uložení osobních věcí musí být izolován od vlhka a chladu. Stany postavené na jednom místě déle než 21 dnů musí mít podlážku po celé ploše stanu. Ve stanových táborech musí být prostory pro stravování zastřešené nebo ve stanu. Skládají se z jídelny, kuchyně a skladovacího prostoru. V kuchyni musí být čisté a nečisté činnosti časově odděleny. Látky, suroviny, polotovary a potraviny musí být skladovány za podmínek stanovených výrobcem. Samostatné pracovní plochy musí být označeny a musí být různé pro práci s tepelně neopracovanou potravinou a tepelně opřacovanou potravinou.

Umývárny ve stavbách jsou odděleny dle pohlaví. Na pět dětí pak připadá jedno umyvadlo nebo jeden výtokový kohout s odtokovým žlábkem, na třicet dětí pak jedna sprchová růžice. V umývárkách stanových táborů se zřizuje na pět dětí jeden výtokový kohout s odtokovým žlabem. U stanových táborů lze zajistit denní umývání dětí přímo ve vodoteči, které ovšem odpovídá hygienickým limitům pro jakost vody ke koupání. Na všech zotavovacích akcích musí být zajištěna možnost koupání nebo osprchování v teplé vodě alespoň jednou týdně. To lze nahradit použitím sauny, pokud to ovšem dovoluje zdravotní stav dětí. Záchody děti užívají odděleně dle pohlaví. Na dvacet dětí se zřizují dva záchody, na každých dalších dvacet dětí pak jeden další záchod. V blízkosti musí být možnost umýt si ruce pod tekoucí vodou. Suché záchody musí být denně zasypávány zeminou. Před opuštěním tábořiště se zasypané suché záchody musí viditelně označit.

Ubytování dětí je oddělené dle pohlaví. Prostory ve stavbách musí být suché, slunné, s přirozeným odvětráváním a osvětlením. Nejmenší plocha na jedno dítě je tři metry čtverečný. Patrová lůžka mohou požívat děti starší deset let. Horní lůžko musí být zabezpečeno proti pádu bočnicí. V průběhu akce musí být prováděn úklid všech prostor.

Zásobování pitnou vodou musí být v takovém množství, aby byl dostatek k pití, vaření, mytí nádobí, čištění pracovních ploch v kuchyni, k provozu ošetrovny a izolace. Zásobování pitnou vodou je z veřejného vodovodu nebo veřejné studny označené jako zdroj pitné vody. Donášení a dovoz pitné vody musí být v uzavřených nádobách určených pouze k tomuto účelu. S odpady musí být zacházeno dle právních předpisů. Pevné odpady musí být uloženy do uzavíratelných nádob nebo jednorázových plastových obalů, které lze čistit a dezinfikovat.

Stravování dětí musí být zajištěno pětkrát denně (snídaně, přesnídávka, oběd, svačina, večeře). Strava musí odpovídat fyzické zátěži dětí a jejich věku. Nápoje musí být k dispozici po celý den v nádobách s výpustným kohoutem nebo v originálním balení. Během zotavovací akce se nesmí používat některé potraviny, které obsahuje příloha, a jsou stanoveny touto vyhláškou. Režim dne dětí musí být pevně stanoven. Musí být vymezena doba pro spánek, osobní hygienu a stravování. Režim dne musí odpovídat věku a zdravotnímu stavu dětí. Fyzická i psychická zátěž musí být přiměřena věku dětí, schopnostem a možnostem.

Vyhláška 252/2005 Sb. kterou se stanoví hygienické požadavky na pitnou a teplou vodu a četnost a rozsah kontroly pitné vody stanoví podmínky pro pitnou vodu, která musí mít takové fyzikálně-chemické vlastnosti, které nepředstavují ohrožení veřejného zdraví. Pitná a teplá voda nesmí obsahovat mikroorganismy, parazity a látky jakéhokoliv druhu v počtu nebo koncentraci, které by mohly ohrozit veřejné zdraví.

2.2. Zásady bezpečí při činnosti na táboře

Na táboře se děti věnují různým činnostem, některé vyžadují větší a jiné menší bezpečnostní opatření. Každý, kdo pracuje s dětmi na táboře i mimo něj, by měl znát pravidla a pokyny pro bezpečnou činnost. Každou aktivitu provází riziko nebezpečné nebo krizové situace. Tyto situace mohou končit škodami na majetku nebo úrazem nejen dětí. Je důležité následkům předcházet, například zabezpečenou a připravenou činností či dbát pokynů a pravidel pro činnosti v místnosti, sportu, práci s nástroji, koupání, ohni, nočních hrách, přesunů a dalších činností, které se mohou na táborech provozovat.

V místnosti

V místnosti dodržujeme řád a pokyny správce. Udržujeme pořádek a během činnosti dodržujeme kázeň. Při pohybových aktivitách odstraníme nebo kryjeme nebezpečné předměty, jako jsou rohy nábytku, topná tělesa, poškozená nebo kluzká podlaha. Vybíráme pouze takové aktivity, které zaručují bezpečnost dětí. Organizace, která půjčuje nebo

pronajímá prostory, zodpovídá za jejich stav a to nejen z hlediska bezpečnosti, hygieny, ale i za majetek účastníků (Žumárová, 2006). „Při opuštění místnosti musíme zavřít vodu, nechat vyhasnout a uzavřít kamna na tuhá paliva, spotřebiče s trvalým nebo pohotovostním provozem nastavit na stanovený režim (plyn, elektřina, ohřívače vody), zavřít okna, vypnout elektrické spotřebiče, zhasnout osvětlení a uzamknout, (Břicháček, 2006, s. 37).

Při sportu

V tělocvičně dodržujeme stanovený řád. Požíváme vždy vhodnou obuv a oblečení. Používané nářadí musí být revidováno a nesmí být používáno bez dozoru. Před vlastní činností provedeme rozcvičení. Fyzicky náročná činnost smí být prováděna nejdříve hodinu po hlavním jídle. Děti do 12 let musí mít po 90 minutách intenzivního cvičení přestávku alespoň 15 minut (Žumárová, 2006). Činnosti mimo tělocvičnu přizpůsobujeme povětrnostním podmínkám. Dbáme, aby nedošlo k přetěžování dětí nebo k jednostranné zátěži. Dodržujeme bezpečnostní zásady pro daný sport včetně používání ochranných pomůcek (Břicháček, 2006, s. 38).

Práce s nástroji

Práci s nástroji přidělujeme s ohledem na věk, fyzickou dispozici a schopnosti dítěte. Před prací poučíme osoby o správném zacházení a bezpečnostních zásadách. Zajistíme dostatečný prostor pro práci. Používáme pouze bezvadné nástroje, ostré a řádně upevněné. Nástroje používáme pouze k účelu, ke kterému jsou určeny. Používáme ochranné pomůcky. Se stroji a ručními nástroji poháněnými elektřinou, spalovacím motorem či stlačeným vzduchem mohou pracovat pouze dospělé osoby. Děti do 15 let pracují pod přímým dohledem dospělé osoby pouze s elektrickou vrtačkou do příkonu 600W a podobným nářadím do výkonu 150W. Mládež od 15 do 18 let může pracovat pod přímým dohledem dospělé osoby s okružní ruční pilou, elektrickou horkovzdušnou pistolí nebo podobnými nástroji. Stroje typu motorové pily, bouracího kladiva mohou děti jen přenášet v ochranných krytech (Břicháček, 2006, s. 40).

Koupání

Výcvik a koupání lze provádět hodinu po hlavním jídle nebo po intenzivním cvičení. Do vody vstupují děti ve skupinkách maximálně deseti členů rozdělených do dvojic a za vedení dospělé osoby, která je dobrým plavcem. Ze břehu je střeží dva dobří plavci, k dispozici mají záchranné pomůcky. Minimální teplota vody pro koupání má být 18°C, optimální je 24°C. Místo ke koupání v přírodě musí být projednáno s hygienikem. Doba koupání je závislá na

počasí, teplotě a fyzické zdatnosti dětí. Při teplotě 20°C je doba koupání 10-15minut u dětí do 13 let, 15-25 minut pro starší a dospělé. Při teplotě 23°C a vyšší je doba koupání 15-20minut pro děti do 13 let, starší a dospělí 20-40 minut. Po prohřátí dětí mohou opět pokračovat v koupání. Před koupáním v přírodě je nutné prohlédnout místo koupání, a vymezit prostor pro koupání, plavce a neplavce. Koupání je zakázáno v plavební dráze, 100 metrů od mostu, jezu, přístavu, vjezdu ve vyhrazených vodních plochách, které nejsou určeny ke koupání, v požárních a chovných nádržích a u míst odběru pitné vody. Dále je zakázáno přibližovat se k plavidlům či lézt na plavební znaky (Břicháček, 2006, s. 41).

Přesuny

Organizovaná skupina smí jít pouze ve dvojstupu po pravé straně vozovky. Musí být doprovázena osobou starší 15 let, která je schopná zajisti nad skupinou řádný dohled. Chodci se pohybují po krajnici nebo při okraji vozovky, nejvýše dva vedle sebe. Za snížené viditelnosti je útvar označen vpředu a po obou stranách bílým světlem, vzadu pak neoslňujícím světlem červeným. Vedoucí útvaru má při přecházení vozovky právo zastavit vozidlo. Vozovku přecházíme vždy kolmo. Zastávky a odpočinek přizpůsobujeme vždy nejslabším jedincům. Používám-li cestu dopravním prostředkem, jako vlakem, autobusem nebo MHD, nastupujeme pokud možno do jednoho vagónu. Pro urychlení nástupu zajistíme ke každým dveřím osobu starší 15 let z důvodu kontroly. Zajistíme, aby děti nevystupovaly mimo výstupní stanici a cesta probíhala v klidu a pořádku (Jiroušek, 2002, s. 70). Pořádáme-li na táboře výlet pro děti, měli bychom dbát na to, zda mají děti správnou výstroj a výzbroj pro naplánovanou trasu. Děti poučit o možném pobodání hmyzem, pokousání zvěří, uštknutím hadem. Upozornit děti na jedovaté rostliny, houby a možných nebezpečí, které jim hrozí při ztracení nebo při samostatném pohybu. Děti by měli znát cíl výletu, trasu a místo srazu pro případ ztracení. Po trase děláme přestávky z důvodu odpočinku, dodržování pitného režimu či úpravě výstroje (Žumárová, 2006).

Cykloturistika

Při použití jízdního kola na pozemní komunikaci se řídíme Zákonem č. 56/2001 Sb., a vyhláškou č. 341/2002 Sb. Cyklista mladší 15 let je povinen používat ochranu přilbu, dále by měl mít správnou výstroj a výzbroj. Jízdní kolo by mělo mít dvě na sobě nezávislé brzdy, zvonek, přední odrazka bílé barvy, zadní odrazka červené barvy, odrazky oranžové barvy na šlapadlech a v paprscích kol. Při snížené viditelnosti dále vpředu bílé světlo, vzadu červené světlo. Při pohybu na pozemní komunikaci se cyklista drží při pravém okraji, respektuje

pravidla silničního provozu, skupina cyklistů jezdí za sebou, drží se řídítek, nohy má na šlapadlech. Je zakázáno přidržovat se jiného vozidla, vést za jízdy druhé kolo, ruční vozík nebo psa. Skupinu dětí na kole doprovází dvě dospělé osoby, na jednoho dospělého připadá maximálně deset dětí (Žumárová, 2006).

Oheň

Oheň rozděláváme na předem určeném místě, které dobře připravíme. V blízkosti máme nachystanou vodu pro případ rychlého uhašení. Oheň nesmíme rozdělávat v lese a do 50m od něj, na kořenech stromů a keřů, když je sucho, na suché trávě, v neohrazeném ohništi, v blízkosti polí s obilím, posekaných luk se senem či v blízkosti stanů. Oheň nesmíme nechat bez dozoru dospělé osoby. Topíme jen čistým a suchým dřevem. Oheň zakládáme jen tak velký, jak jej nezbytně potřebujeme (Jiroušek, 2002, s. 74).

Noční hry

Při nočních hrách jasně stanovíme prostor pro hru, čas hry, svolávací signál poučíme děti o možných nebezpečích. Při vymezení prostoru dbáme na to, aby v herním prostoru nebyly ostré větve, větvičky v úrovni očí, trupu, odstraníme překážky pod nohama. Noční hry na táborech zahajujeme před večerkou nebo těsně po ní, především kvůli malým dětem, pro které je takto hra bezpečnější. Děti při noční hře nestrašíme. Cílem je zvyknout si na noční pohyb a zvuky přírody (Žumárová, 2006).

Činnosti zde popsané jsou ty nejdůležitější na táborech. Tábory, které mají specifické zaměření například tábory vodácké či putovní se musí řídit pokyny pro jízdu na lodi, turistiky.

Všechny tyto činnosti patří mezi nejvíc frekventované na táborech a zároveň je považují za nejvíc důležité. Tábory, jejichž činnost a zaměření je specifické, jako např. turistika a výlety jako takové, střelba ze vzduchové pistole či luku, popř. jízda na lodi, se řídí specifickými pokyny, jako např. pokyny pro jízdu na lodi či střelbu ze vzduchové pistole.

3. Zdraví

Světová zdravotnická organizace definovala pojem zdraví jako „ Celkový stav tělesné, duševní a sociální pohody, a ne pouze nepřítomnost nemoci nebo vady“ (Šrámková, 2007, s. 15). Zdraví je tedy stav úplné tělesné, duševní a sociální pohody a ne pouze nepřítomnost nemoci nebo vady. Děti na táboře by měly být zdravé po stránce duševní, tělesné i sociální. To může vést k jejich větší bezpečnosti. Nemocné dítě je často zpomalené a rozmrzelé, což může způsobit větší riziko a nebezpečí úrazu na táboře. Pokud jsou splněny všechny složky zdraví, můžeme tím předcházet vzniku nebezpečných situací, které mohou na táboře při různých aktivitách nastat. Zdraví je základní lidská potřeba, která výrazně ovlivňuje kvalitu a hodnotu života zasluhující si celospolečenskou ochranu. K dosažení co nejlepšího zdraví je důležitá prevence, diagnostika, terapie a rehabilitace. Zdraví nelze chápat jako kategorii jen medicínskou, ale jako široce humánní. Mění se v závislosti na změnách, které probíhají v lidském organismu a prostředí, ve kterém člověk žije (Čeledová, 2010, s. 18). Psychický a společenský rozměr zdraví klade důraz na zdraví ve smyslu celkové pohody, pozornost je zaměřena na vztah lidí a jejich celkového prostředí. Fyzický rozměr potom znamená tělesné zdraví, které tvoří základ medicínského modelu zdraví (Vyoralová, 2005, s. 19). V následující kapitola jsou popsány jednotlivé aspekty, které vedou k celkovému zdraví.

3.1. Aspekty zdraví

Zdraví má řadu předností a jak už bylo výše zmíněno je to stav úplné duševní, sociální a tělesné pohody. Pochopení aspektů zdraví vede vedoucí k lepším bezpečnostním opatřením, které mohou zdraví a jeho kvalitu zlepšit. To nejen na táborech, ale i při činnostech, které skautské i jiné organizace uskutečňují v průběhu školního roku. Základní tři aspekty zdraví jsou dle Holčíka zdraví duševní, sociální a tělesné.

Duševní zdraví

Někdy se označuje jako psychologické zdraví. Může zahrnovat i emocionální zdraví a vztahovat se k intelektuálním schopnostem a k subjektivnímu hodnocení svého vlastního zdravotního stavu. Dle některých publikací může být součástí duševního zdraví i zdraví nábožensky orientované či duchovní.

Tělesné zdraví

Tělesné zdraví můžeme dávat do souvislostí s nepřítomností nemoci nebo vady. Je to udržení fyziologických funkcí orgánů, biologickou integritu jedince jako celku a nerušenost tělesných funkcí, např. chůze či soběstačnost.

Sociální zdraví

Je dáno navazováním sociálních kontaktů, rozvíjením mezilidských vztahů a zvládnutím sociálních rolí. Sociální umístění jedince může do značné míry předznamenat, jak riziko nemoci a její skutečný výskyt, tak i diagnostiku a léčbu.

3.2. Determinanty zdraví

Na zdraví člověka působí, ať už kladně či záporně, nejrůznější faktory. Tyto faktory nazýváme determinanty zdraví. Mohou být dědičné, získané výchovou nebo jsou součástí prostředí, ve kterém člověk žije. Na táborech se děti ocitají v novém prostředí. To může ovlivnit nejen tělesné zdraví dítěte ale i ostatní aspekty zdraví. Vedoucí táborů by na toto měli brát zřetel při tvorbě táborového programu a při vybírání pohybových aktivit. Tím mohou vedoucí předcházet vzniku možného nebezpečí, které by ohrozilo zdraví dítěte na táboře. Determinanty zdraví zajišťují celkové zdraví dítěte. Na zdraví dětí tyto determinanty mohou působit kladně i záporně.

Determinanty zdraví můžeme rozdělit na vnitřní a zevní. Vnitřní determinanty jsou dědičné faktory. Dědičnou respektive genetickou výbavu získává každý jedinec na začátku svého ontogenetického vývoje od obou svých rodičů při splynutí jejich pohlavních buněk. V tomto genetickém základu se promítá vliv přírodního a společenského prostředí a i specifický způsob života. Zevní faktory se dělí do tří skupin životní styl, kvalita životního a pracovního prostředí, úroveň zdravotnické služby a kvalita zdravotní péče (Machová, 2009, s. 13). O děti na táboře musí být postaráno z hlediska zdravotnické pomoci. Za tímto účelem stanovuje zákon zdravotníka, který musí být přítomen na každém táboře. Zdravotník, jak již bylo zmíněno v předešlé kapitole, musí minimálně absolvovat zdravotnický kurz, být lékařem nebo studentem medicíny po ukončení třetího ročníku. Následující kapitola se zabývá zdravým životním stylem a jeho potřebou na táboře. Následující kapitola se zaměřuje na první pomoc, náplň zdravotnického kurzu a obsah nejen táborové lékárníčky, který je dárkem zákonem.

3.3. První pomoc

První pomoc je definována jako soubor jednoduchých a účelných opatření, která při náhlém ohrožení nebo postižení zdraví či života cílevědomě a účinně omezují rozsah a důsledky ohrožení či postižení (Bydžovský, 2004, s. 9).

Úrazům a nemocem se bohužel zcela vyhnout nedokážeme. Můžeme ovšem snížit či omezit riziko jejich vzniku. Také bychom měli být schopni si poradit v případě nouze nebo neočekávané situaci. Na zotavovací akci a nejen na ni bychom měli předcházet rizikům, která by nás mohla do těchto situací přivést. Člověk, který pracuje s dětmi, by měl být schopen dodržovat zdravotnické a hygienické předpisy, dodržovat zásady bezpečnosti práce (uvědoměním si možných rizik prováděné činnosti a předcházet jim, zda je to možné nebo být alespoň na ně připraven). Činnost by měla být přizpůsobena znalostem, schopnostem a dovednostem dětí (děti by neměly být přetěžované nebo na nich vyžadovat činnost, kterou vzhledem ke svému vývoji nemohou zvládnout), činnost by měla také být přizpůsobena prostředí a materiálnímu vybavení. Důležité je také obeznámení se zdravotním stavem svěřených dětí. Schopnost poskytnout správnou první pomoc, ošetřit běžná zranění a zabezpečit správnou péči při běžných onemocněních. V případě práce s dětmi by měli být všichni vedoucí obeznámeni se zdravotním stavem svěřených dětí, a to hlavně v případě, že dítě trpí nějakým onemocněním, alergií či chronickým onemocněním. Provozovatel zotavovací akce nebo tábora by se měl snažit získávat informace od rodičů a spolupracovat s nimi. V případě dětí, které jsou zdravotně postižené či omezené by měl být organizátor schopný postarat se o vše potřebné a zajistit speciální požadavky dítěte. U handicapovaných dětí je důležité podrobné seznámení se zdravotním stavem dítěte a jeho možnými limity. Při práci s těmito dětmi je také důležitá komunikace s lékařem (Břicháček, 2002, s. 26-27).

První pomoc dělíme do tří skupin dle její odbornosti:

- Technická první pomoc – odstranění příčin úrazu a vytvoření podmínek pro poskytnutí zdravotnické první pomoci.
- Laická první pomoc – je souborem základních odborných a technických opatření, která jsou poskytována bez specializovaného vybavení. Součástí je přivolání odborné zdravotnické první pomoci a péče o postiženého do doby, než jej odborná zdravotnická první pomoc převezme. K této pomoci patří i transport postiženého na místo, které je dosažitelné odborné zdravotnické pomoci.

- Odborná zdravotnická pomoc – jsou to výkony prováděné zdravotnickým personálem, lékařem, sestrami nebo záchranáři. Při této pomoci jsou aplikovány léky a použity přístroje k diagnostikování a léčbě.

(Břicháček, 2002)

Při vyšetřování zraněného je vždy velmi důležitý jeho psychický vliv na pacienta. Závažnost situace by před ním neměla být zastírána. Je důležitý otevřený přístup a podávat pacientovi informace o jeho stavu a o postupech léčby. A to hlavně v případech, kdy pacient odmítá ošetření. S pacientem se snažíme navázat vztah důvěry. Ošetření, pokud to je možné, se provádí tak, aby pacient dobře viděl.

Poraněného vyšetříme těmito čtyřmi úkony:

- Pohledem – pozorování chování, vzhledu pacienta a barvy jeho kůže (bílá barva kůže může značit zástavu oběhu, červená se objevuje u přehřátí a otrav CO, cyanotická (fialová) při dušení)
- Poslechem – odebrání anamnézy od pacienta
- Pohmatem – zkouška pulzu, dýchání či pozorování teploty kůže
- Čichem – zjištění zápachu například při otravě acetonem, alkoholem nebo při pomočení.

(Bydžovský, 2004, s. 9)

Neposkytnutí první pomoci se řídí zákonem 140/1961 Sb. trestného zákona paragrafem 207 a 208 o neposkytnutí pomoci. Z paragrafu §207 - kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví vážné poruchy zdraví, neposkytne potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného, bude potrestán odnětím svobody na 1 rok. Kdo má v povaze svého zaměstnání povinnost takovou pomoc poskytnout a neposkytne, bude potrestán odnětím svobody až na 2 roky nebo zákazem činnosti. Z paragrafu §208 - řidič dopravního prostředku, který neposkytne pomoc při dopravní nehodě, na niž měl účast, ačkoliv tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiné, bude potrestán odnětím svobody až na 3 roky nebo zákazem činnosti (Zákon 140/1961 Sb.).

Kurz první pomoci

Zdravotníkem se může stát osoba starší 18 let, která je lékař, zdravotní pracovník, student lékařské fakulty po ukončeném 3 ročníku nebo absolvent kurzu první pomoci pro zotavovací akce akreditovaném ministerstvem zdravotnictví (Žumárová, 2006). Kurz první pomoci je kurzem akreditovaným ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy. Je dotován 39 hodinami, s níž je 20 hodin teorie a 19 hodin praxe. Kurz je rozdělen na sedm témat:

- **Základy stavby funkce lidského těla** (teorie 3 hodiny), toto téma je zaměřeno na stavbu a funkci těla, krevní oběh, pohybové ústrojí, kožní ústrojí, smyslové ústrojí, nervové ústrojí, látkové řízení organismu, trávicí ústrojí, dýchací ústrojí, vylučovací a pohlavní ústrojí.
- **První pomoc – teoretická část** (10 hodin teorie), téma se zabývá druhy zdravotnické pomoci (první pomocí, lékařskou pomocí, transportem raněného), základními druhy zdravotnického třídění (indikační, prognostické, místní odsunové), prevencí úrazu (při sportu, dle věku), poskytování první pomoci (tonutím, bezvědomím, alergií, šokem), poskytnutím první pomoci ve stížených podmínkách a improvizovanými prostředky.
- **První pomoc - praktická část** (16 hodin), téma je zaměřeno na práci s obvazovým materiálem, manipulací, polohováním a transportem zraněného.
- **Péče o nemocné** (2 hodiny teorie, 2 hodiny praxe), zde patří například psychologie nemocného, stravování či úprava lůžka.
- **Základní zdravotnická dokumentace** (1 hodina teorie), téma se týká evidence potvrzení bezinfekčnosti a lékařského zdravotnického deníku.
- **Práva a povinnosti zdravotníků zotavovacích akcí** (2 hodiny teorie, 1 hodina praxe), zde najdeme body týkající se činnosti zdravotníka před odjezdem na zotavovací akci či během ní, vybavení ošetřovny nebo izolace.
- **Hygiena a epidemiologie** (3 hodiny teorie), bod, který se zabývá hygienou, obsahuje hygienické předpisy pro zotavovací akce, denní režim, stravování či prevenci šíření nákazy.

Po absolvování tohoto kurzu absolvent získá osvědčení zdravotníka na zotavovací akci pro děti, které má neomezenou platnost (Vyhláška 106/2001 Sb.).

Lékárnička

Obsah lékárničky pro zotavovací akci se řídí vyhláškou 445/1992 Sb. Ve vyhlášce je uveden přesný seznam a množství léků, které by měla lékárnička obsahovat pro 80 dětí. Bohužel v tomto seznamu najdeme léky, které se již řadu let nevyrábí nebo jsou nahrazeny léky jinými, například Plumbin, který se používal k obkladům při vyvrtnutém kotníku nebo lék Traumacel, který sloužil k zástavě krvácení. Dále zde najdeme léky těžko upotřebitelné v praxi, například T-tubus používaný při resuscitaci, či léky v nadbytečné nebo v nedostatečné míře. Podle Vyhlášky 445/1992 Sb. lékárničky dělíme na tři základní:

- **Lékárnička pro stálý tábor**

Obsahuje:

- Léky – Calcium pantothenicum, Paralen, Endiaron, Dithiaden, Kinedril, Jodisol, Ophthalmo – Septonex, Ophtal oční lázeň, Stopangin, Lékařský Benzín, Hypermangan, Chloramin B.
- Obvazový materiál – gázu hydrofilní sterilní, obinadlo hydrofilní sterilní, obinadlo pružné, náplast rychloobvaz (polštářková), náplast v roli, šátek trojcípý, vata obvazová, vata buničitá, obinadlo škrťící pryžové.
- Zdravotnické pomůcky - pinzeta, nůžky, zavírací špendlíky, lékařský teploměr, lopatky na jazyk, jednorázové jehly sterilní, dlahy, svítilnu.

- **Lékárnička pro putovní tábor**

Obsahuje

- Léky – Paralen, Carbosorb, Kinedril, Dithiaden, Septonex sprej, Ophtal oční lázeň
- Obvazový materiál – gáza, obinadlo hydrofilní sterilní, šátek trojcípý, vata obvazová, náplast s polštářkem, náplast v roli, škrťící obinadlo pryžové.
- Zdravotnické pomůcky – nůž kapesní, nůžky, pinzeta, zavírací špendlík, lékařský teploměr v pouzdře, záznamník s tužkou, tablety pro přípravu pitné vody.

- **Lékárnička na jednodenní výlety**

Obsahuje

- Léky – Jodisol pero, Ophtal oční lázeň, Calcium panthotenicum, Kinedril, Paralen, Carbosorn, Dithiaden
- Obvazový materiál – gáza hydrofilní sterilní, obinadlo hydrofilní sterilní, obinadlo pružné, vata obvazová, trojcípý šátek, náplast s polštářkem, náplast v roli
- Zdravotnické pomůcky – zavírací špendlík, nůžky

Léky by měly být pokud možno skladovány v suchu, při pokojové teplotě, nevystavované přímému slunci a na místě mimo dosah dětí. Důležité je dbát informací o expiraci léků. Po expirační době léku by neměly být léky podávány (Břicháček, 2002, s. 20).

4. Pohybové aktivity na zotavovacích akcích

K zajištění normálního tělesného vývoje u dětí a mládeže je potřeba pohybové aktivity. Přiměřená aktivita je důležitá pro optimální růst a vývoj nervového systému, podporuje vývoj pohybového ústrojí, působí na zvyšování a výkonnost svalové hmoty, posiluje kostru a šlachy či zabraňuje vadnému držení těla. Její vliv je i na správný vývoj krevního oběhu a je regulátorem obezity. Pohybová aktivita má důležitý psychoregulační efekt, který zvyšuje toleranci ke stresu, depresi a přetížení nervového systému. Zároveň má relaxační funkci, která působí na emoce člověka. Socializační efekt přináší možnost seberealizace, estetického prožitku, prožitku výkonu, pocitu spokojenosti, pohody a navázání pozitivních mezilidských vztahů. Rozvíjí morální vlastnosti a racionální poznání. Pohybová aktivita je významným prvkem prevence a zdravého vývoje ve všech věkových obdobích (MŠMT, 2002, s. 15). Dle WHO je pohybová aktivita vše, co je produkováno kosterním svalstvem způsobující zvýšenou dechovou a tepovou frekvenci. Obecně lze tedy říct, že pohybová aktivita je celé spektrum činností lidského konání. Pohybová aktivita může být součástí sportu, školních aktivit, dětských her, ale i například chůze do školy.

4.1. Druhy pohybových aktivit

- **Sociální:** Tyto aktivity se zaměřují na společnou interakci dětí a integraci dětí a vedoucích. Aktivity jsou nepsanou součástí celého chodu tábora. Vedoucí by si měli všimnout chování dětí během programu i osobního volna (Loužilová, 2011, s. 31). Patří sem hygiena a dodržování pořádku, ale i strategické hry, které zdůrazňují sociální aspekt. U těchto typů her je důležité respektování spoluhráčů a vzájemná spolupráce a v průběhu tábora lze tak sledovat vývoj vztahů v kolektivu (Findejs, 2009, s. 43).
- **Fyzické aktivity:** Jedná se o aktivity, které vyžadují pohyb na čerstvém vzduchu spojené s fyzickou aktivitou dětí. Jde o nedílnou součást táborového programu (Loužilová, 2011, s. 31). Mají různou formu a intenzitu, které můžeme lehce využít k doplnění ostatních typů aktivit. Činnosti, které rozvíjejí jen fyzické schopnosti, bývají na táborech zřídka. Výjimku tvoří sportovně zaměřené činnosti. Aktivity jako jsou skalní lezení, lanové překážky, plavba na lodičkách nebo softbal bývají nedocenitelným pomocníkem k lepší motivaci dětí. Děti se snáze zapojí a vydají více fyzických sil, než při klasických způsobech pohybu. Při těchto aktivitách je důležité sledovat aktuální zdravotní stav dětí. Ten by se neměl zanedbávat ani podceňovat, můžeme tak předejít komplikacím. Pro fyzickou náročnost činností přihlížíme k věku a pohlaví dětí (Findejs, 2009, s. 44).

- **Kreativní aktivity:** Jsou to aktivity, které rozvíjejí fantazii a tvořivost. Nevýhodou je těžké hodnocení, protože se těžko stanovuje objektivita, a co se má hodnotit. Kreativní aktivity nevyžadují přesná pravidla, což má ve většině případů pozitivní vliv na vypracování zadaného úkolu. Hodnocení volíme pečlivě a vyhýbáme se hodnocení pouze jedním člověkem (Findejs, 2009, s. 45).
- **Psychologické aktivity:** Občas bývají označovány jako reflektivní či emoční. Do této kategorie patří aktivity pracující s psychologií dětí či aktivity, které kladou velké nároky na všechny zúčastněné (Findejs, 2009, s. 46).
- **Kulturní aktivity:** Mezi tyto aktivity řadíme celotáborové i oddílové výlety do okolí tábora, především ale domluvené návštěvy zoologické zahrady, hradů nebo zámků. Jejich význam v táborovém programu je v první řadě snaha o změnu pravidelného táborového režimu, který vede ke stereotypu a ztrátě motivace. Slouží také k nabrání nových psychických a fyzických sil (Findejs, 2009, s. 46).

4.2. Rizika spojená s pohybovými aktivitami

WHO definuje pohybovou aktivitu jako „jakoukoliv aktivitu produkovanou kosterním svalstvem způsobující zvýšení tepové a dechové frekvence“. U každé pohybové aktivity hrozí nebezpečí vzniku úrazu, ten se stává nejčastějším rizikem, které je spojeno s aktivitami. Dle Haddona „Úraz je jakékoli neúmyslné či úmyslné poškození organismu, ke kterému došlo následkem akutní expozice tepelné, mechanické, elektrické či chemické energie a z nedostatku životně nezbytných prvků či veličin, jako jsou kyslík či teplo.“

Na následky úrazu u nás každý rok umírá přibližně 250 dětí. Dalších 2000 dětí pak trpí trvalými následky úrazu. Každý úraz má svou příčinu, většinou úrazům předchází nějaká riziková situace, která se může opakovat. Mezi nejčastější úrazy dětí nejen na táborech patří mnohočetné zlomeniny, poranění hlavy, mozku nebo vnitřních orgánů následkem pádu nebo dopravní nehody, opaření, poleptání, popálení, různé otravy, tonutí, dušení, úrazy elektrickým proudem, poranění způsobené ostrým předmětem, poranění způsobené zvířaty, úrazy způsobené sportem (Dětství bez úrazu, 1998).

V poslední době se také často objevuje jednostranné či nepravidelné přetěžování organismu. Organismus, který není zvyklý na pravidelné zatěžování svalů nebo jiných částí těla, může zkolabovat. Při pravidelném cvičení dochází k vyplavování adrenalinu, který rozšiřuje cévy a zrychluje činnost srdce a zároveň působí na psychickou odolnost organismu vůči stresu. Vyplavovaný endorfin navozuje pocit uspokojenosti a dobré nálady. Každý jedinec by si měl

být vědom, že při pohybových aktivitách musí dodržovat zásady prevence před možným rizikem. Děti musí být poučeni a pod dohledem dospělé osoby, která dbá na dodržování pravidel bezpečnosti (Nevrlá, 2014, s. 16).

Prevence úrazů

Prevence úrazů spočívá převážně ve vytvoření bezpečného prostředí, naučit děti i dospělé chovat se bezpečně. Většinu úrazů předchází krizová situace, kterou ovšem můžeme včas zpozorovat a předejít jí. Tím zamezíme možnosti vzniku úrazu dětí. Úrazům můžeme předcházet aktivní prevencí, která spočívá v naučení dítěte rozeznávat rizikové situace, místa a předměty. Dítě se naučí chovat se bezpečně. Důležité je, aby dítě vědělo, co se stane, když bude neopatrné, tedy uvědomění si následků svého jednání. Dítě si musí vážit svého zdraví a být za něj zodpovědné. Druhým typem prevence je pasivní prevence. Úrazy, které se stanou, mohou být způsobeny nedbalostí dospělých. Nevybaví dítě ochrannými pomůckami, přetěžují děti nebo pro dítě nevytvořili bezpečné prostředí. Odpovědnost v této prevenci nemají pouze rodiče, bezpečnost dětí mohou zabezpečit i ostatní dospělí tím, že zabezpečí místa, ve kterých se děti pohybují. Na táborech je to například používání bezpečnostních pomůcek při lanových aktivitách nebo zabezpečení práce s náradím a ostrými předměty či zabezpečení práce s ohněm, se kterým se děti na táboře velmi často setkávají (Kolektiv autorů, 2006, s.11). Následky již vzniklých úrazů jsou různé, různý je i stupeň úrazu nebo poškození. Následky úrazů mohou být zdravotní, do kterých patří například smrt, nevratné poškození mozku nebo jiné části těla, ztráta končetiny, snížená hybnost, ztráta zraku, sluchu, narušení vývoje či dlouhodobá bolest. Do psychosociálních následků můžeme řadit narušení psychického vývoje, stres, narušení rodinných vztahů či narušení zařazení dítěte nebo postiženého do společnosti. Každému úrazu vždy předchází riziková situace, kterou ovšem můžeme rozpoznat a vyhnout se jí. Úrazem se nezmění pouze život dítěte, ale i život celé jeho rodiny. Čím je úraz vážnějším, tím je změna větší.

Mezi nejčastější úrazy patří utonutí, kdy po 5 minutách bez kyslíku dochází k poškození mozku a smrtí končí každý druhý případ. Pro záchranu je důležitá včasná resuscitace a rychlé pomoc lékaře. Prevencí při koupání je dozor dospělé osoby a zákaz skákání do vody. Dalším častým úrazem je popálení nebo opaření. Tento úraz je třetí nejčastější příčinou smrtelného úrazu dětí. Prevencí je dozor dospělé osoby, dítě by nemělo manipulovat s horkou vodou, sirkami nebo zapalovačem. Dalším možným způsobem úrazu jsou pády, nejčastějším následkem pádu jsou krvácivá zranění, zlomeniny nebo otřesy mozku. Prevencí je zajištění

vhodného terénu, aby nedocházelo k pádům. Dalším typem úrazu, který se může na táboře stát, je poranění způsobené ostrým předmětem. Zde patří široká skupina poranění od píchnutí jehlou, až po krvácející zranění. Stát se může v kuchyni nebo při práci s ostrými nástroji. Prevencí je používání bezpečnostních pomůcek (Frišová, 2006).

Zkušenosti ze světa (Švédsko, USA) ukazují, že je možné díky prevenci snížit počet a závažnost úrazů dětí, stejně tak i snížit náklady společnosti na řešení následků úrazů (Kolektiv autorů, 2006, s.11).

4.3. Rituály

Rituál může být také aktivitou, při které se zachází s předměty, které mohou způsobit úraz. Je nutné i tyto činnosti řádně zabezpečit, aby při nich k úrazům nejen u dětí nedocházelo.

Rituál je chápán jako ceremoniál, který probíhá dle určitého schématu. Jeho pravidla jsou předem určena a po dlouhou dobu neměnná. S vývojem společnosti některé rituály postrádají svůj smysl.

Rituály se objevují v chování každého člověka. Děti k nim mají daleko blíže než dospělí. Mají pro ně velký význam. V období od 4 - 7 let pomáhají dětem odpoutat se od nejbližších osob a tím jim je umožněn nástup do mateřské školy. Rituály jsou také používány při navazování kontaktů s vrstevníky. S vyšším věkem se u dítěte objevují nové rituály, které podporují pozitivní postoj k práci či řešení konfliktů. V období puberty jsou rituály spíše spojeny s nalézáním vlastní identity.

Každý jedinec v období puberty má za sebou již nějaké společenství církevní, sportovní nebo třeba skautské. Skautské společenství je plné rituálů. Některé jsou typické jen pro družiny, oddíly či střediska, jiné jsou stejné pro všechny. Tyto rituály se v průběhu let příliš nezměnily. Velký vliv na to má i to, že skautské hnutí bylo v ČR několikrát zakázáno, a tak díky tomu skauti mohou provádět rituály, které prováděli čeští skauti před více než 100lety. Všichni skauti nosí své kroje na znamení sounáležitosti, členové musí složit slib, ten se považuje za rituál. Mezi další skautské rituály lze počítat zahájení a ukončení každé skautské schůzky či táborového dne. Jsou to rituály, které dávají dětem jasné signály, že začíná program či že končí (Hubertová, 1998).

Rituály na skautských táborech jsou specifické činnosti, kde jednání má určitou posloupnost a vyžaduje dodržení pravidel. Nezasvěceným mohou rituály připadat jako nelogické či nepochopitelné a to z důvodu jejich složitosti. Rituály, jak již bylo zmíněno, tvoří velmi

důležitý výchovný prostředek, který má dopad na duchovní, citový a estetický rozvoj chlapců a dívek. Pomáhají podpořit dobrou atmosféru na táboře, pocit sounáležitosti, pomáhají překonat zásadní změny či přijmout novou roli. Mezi každodenní rituály na táboře patří například budíček, rozcvička, nástupy, jídlo, večerka. Mezi slavnostní rituály patří například skautský slib, přeřazení dítěte z jednoho skautského stupně na druhý, předávání ocenění či rituály spojené s ohněm.

Budíček

Stává se rituálem, pokud je pro táborníky příjemným a radostným prožitkem. Nemá nic společného s necitlivým vytržením ze spánku, například pískáním, pokřikováním a podobnými metodami, které jsou dnes z pohledu zdravotního hlediska nepřijatelné. Z pohledu bezpečnosti není budíček nebezpečnou aktivitou. Pozor, ovšem musíme dávat na způsob jeho provedení. Pokřikování a pískání je ze zdravotního hlediska nepřijatelné. Každé dítě musí mít po probuzení dostatek času, aby se převléklo. Pokud tento čas nemá, může se dostavit stres a spěch. Vedoucí by neměli zapomenout, že každý člověk a tedy i dítě po spánku potřebuje vyprázdnit močový měchýř. Běhá li nebo poskakuje li dítě s plným močovým měchýřem, může to vést k vážným zdravotním problémům. Pokud jsou děti příjemně a klidně probuzeny, mají dostatek času se převléknout a následuje příjemný pocit a pohodová atmosféra často po celý den (Jiroušek, 2002, s.84).

Rozcvička

Následuje často ihned po budíčku. Platí pro ni podobné zásady, jako o budíčku. Měly by sloužit k nastartování nového dne. Již několik let se opouští od rozcviček, které děti znají ze školy. Jsou nahrazeny rozcvičkami typu vítání slunce, koupání v kapkách rosy či cvičení tibetského typu. Při rozcvičce by děti neměly cvičit v krátkých kalhotách a tričkách nebo boso. Z důvodu toho, že děti jsou náchylné k nachlazení. Děti by neměly cvičit ani v oblečení, které je určené k spánku. Přes noc je oblečení propocené a děti by mohly prochladnout. Rozcvička by tedy stejně jako budíček měla probíhat v klidu a příjemné atmosféře (Jiroušek, 2002, s.84).

Nástup

Nástupy jsou časem, kdy se shromáždí celý tábor. Na táboře se provádí nespočet nástupů, ovšem i dva slavnostní, a to ranní a večerní. Při slavnostních nástupech se vztyčuje nebo snímá státní vlajka. Nástupy jsou prováděny v krojích, důstojně s pozdravy a patřičnou úctou.

Děti jsou vedeny k tomu, aby účast ve vlajkové četě byla pro ně ctí. Zpívá se skautská nebo státní hymna. Na ranním nástupu jsou děti seznámeny s programem dne, na večerním nástupu se pak hodnotí uplynulý den či se mohou rozdávat body do táborové hry, odměny či tresty. U trestů se nesmí projevit posměch či škodolibost. Ke každému dítěti je nutné mít úctu a respektovat jej. Nástupy na skautských táborech jsou spojeny s úctou ke státním a skautským symbolům (Jiroušek, 2002, s.84).

Jídlo

Každé jídlo, které se na táboře podává, může být rituál. Děti jí na táboře pětkrát denně. Snídani, která musí obsahovat teplý nápoj, svačinu, oběd, svačinu a večeři. Z toho by mělo být jedno jídlo teplé, sloučit jde pouze svačina s obědem nebo svačina s večeří. Rituálem se jídlo může stát tím, že před každým jídlem si všichni účastníci popřejí dobrou chuť, buď písni, krátkým proslovem, citátem nebo jen klasickým popřením dobré chuti. Budou-li toto opakovat, stane se jídlo příjemným zážitkem (Jiroušek, 2002, s.84).

Večerka

Večerka stejně jako budíček by měla být příjemná, uklidňující. Děti by před ní neměly hrát žádné náročné hry, před večerkou by měly být uklidněné a uvolněné. Děti by měly mít dostatek času na večerní hygienu a převlečení se do oblečení ke spánku. Stejně jako u budíčku pokud dítě nemá dostatek času, může se dostavit stres. Večerka může být zpívaná, hraná a oznamuje konec dne. Všichni táborníci se chovají tiše a dodržují noční klid. (Jiroušek, 2002, s.84).

Rituály na táboře Nová Seninka

Pro tuto práci jsem vybrala příklady dvou rituálů. První lze považovat za tradiční slavnostní rituál, který je přibližně ve všech oddílech stejný. U druhého jde o aktivitu, ze které se postupem času stal rituál táborů v Nové Senince.

Skautský slib

Tento rituál můžeme považovat za rituál slavnostní. Účastní se ho všichni, kdo jsou přítomni na táboře. Rituál začíná obřadem zapálení slavnostního ohně. Při něm všichni stojí a mají na sobě oblečený skautský kroj a zpívá se skautská hymna. Slib se skládá u roztažené státní vlajky a do rukou vedoucího dítěte. Po odříkání slibu se dítěti uváže šátek, dostane slibový odznak a barevnou šňůrku dle věkové kategorie. Dítě potom obejde všechny zúčastněné a ti

mu popřeji šťastné vykročení po skautské stezce. Z hlediska bezpečnosti při tomto rituálu by měla být respektována pravidla bezpečnosti při práci s ohněm, která jsou popsány v Podkapitole 3.3. Oheň rozdělávat v místě, kde to není zakázáno, oheň musí být zabezpečen, aby nedošlo k požáru. V blízkosti ohně by měly být hasící prostředky a přítomna alespoň jedna dospělá osoba.

Drsný kanadský dřevorubecký závod (DKDZ)

Tato hra se často objevuje na skautských táborech, tudíž jí můžeme považovat za jakousi formu rituálu. V programu tábora v Nové Senince se objevuje každoročně. Při porovnání s předchozím rituálem je tento rituál méně vhodný z pohledu bezpečnosti. Je u něj zvýšené riziko vzniku úrazu. U dětí vyvolává dvě různé reakce. Jedna reakce je taková, že se děti na aktivitu těší, jde hlavně o děti více sportovně a adrenalinově založené. Druhá reakce je spíše nesouhlas s touto aktivitou, tato reakce se vyskytuje u dětí, které preferují spíše kreativní činnost.

Jedná se o tří kilometrový závod po vyznačené trase, na které čeká na závodníky řada úkolů. Start závodníků je po jednotlivcích. První úkol na trase bývá hod kamenem na cíl, druhý úkol přepůlení, co nejvíce šišek v časovém limitu jedné minuty, následuje úkol slalom s metrovou kládou, kterou si závodníci musí uvázat dřevorubeckým uzlem. Za nesplnění úkolu se přičítají trestné minuty. Úkol, který následuje pak, je uříznutí špalku o velikosti 40 cm a průměrem 20 cm. S tímto kusem dřeva závodníci překonávají další úkoly a nesou jej až do cíle. Na cestě je čeká ještě lanová překážka, brodění se potokem a dvoumetrový tunel z kopřiv. Závod je veden členitým terénem. Z hlediska bezpečnosti by měl být vymezen prostor závodu. Před začátkem závodu by měli být závodníci upozorněni na nebezpečné úseky trati a seznámeni s přesnými pravidly závodu (Kapitola 3). Trasu závodu by měli organizátoři řádně zajistit, odstranit z ní předměty, o které by se mohly děti zranit. Závodníci by měli být poučeni o bezpečnosti při zacházení s nástroji, které je popsáno v Podkapitole 3.3. Při přípravě závodu by měl být také zvážen zdravotní stav dětí, jejich věk a fyzická schopnost. Dle toho by závod měl být upraven pro děti starší a děti mladší, aby nedocházelo k přetížení dětí, což by mohlo vést k úrazům či k nepohodě na táboře.

5. Výzkumná část

V této kapitole se věnuji kvalitativnímu šetření, díky kterému jsem získala informace a názory od kvalifikovaných vedoucích skautských táborů ohledně bezpečnosti na táborech. Záměrem bylo porovnání jejich priorit týkajících se bezpečnosti na táborech a následná diskuze. Kvalitativní výzkum byl zvolen proto, že umožňuje hlubší proniknutí do problematiky. Takto získané informace jsou autentické.

5.1. Cíl výzkumu, výzkumný problém, výzkumné otázky

Jako výzkumný cíl jsem si zvolila poznání toho, jak vedoucí pracovníci na táborech vnímají celkovou bezpečnost zajištění tábora. Tento cíl by mohl být prospěšný nejen pro ty, kteří se zabírají stejnou či podobnou problematikou, ale zejména pro začínající vedoucí, kteří nemají tolik zkušeností a hledají informace týkající se bezpečnosti.

Výzkumný problém

Výzkumným problémem jsem stanovila otázku: Jaké jsou postoje hlavních vedoucích vzhledem k bezpečnosti při pořádání skautského tábora? Na základě výzkumného problému jsem zvolila respondenty, a to vedoucí skautských oddílů, kteří jsou přímo zodpovědní nebo se podílí na chodu tábora.

Výzkumné otázky

Na začátku výzkumu si kvalitativní výzkumník zvolí výzkumné téma a určí základní výzkumné otázky. Otázky se mohou modifikovat nebo doplňovat v průběhu výzkumu, během sběru či při analýze dat. V jeho průběhu tedy mohou vznikat nejen výzkumné otázky, ale také hypotézy a nová rozhodnutí (Hendl, 2005, s. 50).

Pro účely výzkumu této práce byly pro respondenty zvoleny 4 základní otázky týkající se bezpečnosti dětí a chodu tábora. Až na výjimku, byly použity i doplňovací otázky pro objasnění názorů respondentů.

Hlavní výzkumné otázky:

- **VO1 Jaká preventivně-bezpečnostní opatření se provádějí při pořádání táborů v ČR?**

Tuto otázku jsem zvolila z důvodu zjištění toho, jaká bezpečnostní a preventivní opatření jsou na tábore prováděna, jaká opatření by měla být prováděna, a která jsou

vedoucími upřednostňována. Organizace každého tábora je náročná. Proto, jak uvádí Jiroušek, je třeba si vytvořit určitý harmonogram prací a činností, které jsou třeba zařídit před odjezdem. Do tohoto harmonogramu je třeba zařadit i preventivně-bezpečnostní opatření, která by se měla na táboře dodržet, například zda je dodržen požadavek na pitnou vodu dle Zákona 254/2001 Sb. o vodách nebo zda jsou dodržovány na táboře požadavky hygieny pro zotavovací akce pro děti.

- **VO2 Které rizikové situace mohou ovlivnit chod tábora?**

Tuto otázku jsem zvolila z důvodu, abych zjistila, co považují vedoucí za situaci, která by mohla ovlivnit chod tábora. Již při plánování tábora musí každý vedoucí brát v potaz, že na táboře mohou nastat krizové podmínky způsobené přírodou, stejně jako špatně zvolenými táborovými vedoucími. To vše může ovlivnit chod tábora. Přírodní podmínky při přípravě tábora příliš předvídat nejdu, ovšem vedoucí by přeci jen měli počítat s programem pro případ, že tábor bude deštivý, ale a i s programem pro tábor za pěkného počasí. Měli by být schopni program upravit aktuálnímu počasí. To, co jde ovlivnit při přípravě tábora, je zvolení vhodných pracovníků. Dle Žumárové vedoucí mohou být jen ti, kteří jsou psychicky a tělesně dostatečně způsobilí k práci s dětmi. Tato způsobilost musí být potvrzena lékařem.

- **VO3 Jaké opatření činí oddíloví vedoucí vzhledem k bezpečnosti tábora?**

Výzkumnou otázku jsem zvolila z důvodu zjištění opatření, které předchází možné rizikové situaci na táboře, a jak dle mínění vedoucích mohou vzniklé situace ovlivnit chod celého tábora. Každá činnost, která se koná na táboře, musí podléhat bezpečnostním opatřením pro danou činnost, například při činnosti s ohněm musí být dodržována pravidla pro tuto činnost a to včetně dozoru. Jsou-li preventivně pravidla dodržována, snižuje se tím možnost úrazů, které mohou nastat. Z výzkumu, který provedla v roce 2001 v EU společnost ECOSA vyplývá, že bezpečností dětí se zabývá jen málo vládních pracovníků. Přesto došlo ke snížení smrtelných úrazů dětí, ke kterým docházelo ve školách, v domově, ale i třeba na táboře. V České republice se během roku stane 300 000 úrazů, které je nutno lékařsky ošetřit, z toho je 250 smrtelných a 200 s trvalými následky.

- **VO4 Jsou dodržovány legislativní předpisy při chodu tábora?**

Otázka byla zvolena z důvodu zjištění orientace vedoucích táborů v legislativě, která se týká táborů, jejich příprav i samotného průběhu. K pořádání tábora se vztahuje spousta legislativních předpisů, které pomáhají zvýšit bezpečnost na táboře. Jiné předpisy platí pro stálé tábory a jiné pro putovní tábory, a to hlavně v oblasti výběru

tábořiště. Dle Jirouška je důležité znát zákon o lese, zákon o ochraně přírody a krajiny, zákon o životním prostředí, zákon o vodách, zákon o myslivosti, zákon o ochraně veřejného zdraví, vyhlášku o zotavovacích akcích pro děti a vyhlášku o hygienických požadavcích. Tyto všechny nejdůležitější předpisy by měly být na táboře dodržovány.

Doplňující otázky sloužily k upřesnění odpovědí respondentů zejména na 2. a 3. hlavní výzkumnou otázku a vznikaly v průběhu samotného rozhovoru. Otázky se týkaly např. požadavku na vzdělání vedoucích, na bezpečnostní opatření před konáním aktivit nebo na povahové vlastnosti vedoucích.

5.2. Výzkumné techniky a metody

Kvalitativní výzkum je možné vymezit oproti kvantitativnímu na základě použitých metod. Zjednodušeně se dá říct, že kvantitativní výzkum používá dotazník, zatímco kvalitativní výzkum používá rozhovor. Kvalitativní výzkumníci používají zejména data z rozhovorů, pozorování a dokumentů (Švaříček, 2007, s. 13).

„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje se o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách“ (Hendl, 2005, s. 50).

Pro účel této práce jsem zvolila kvalitativní výzkum, jelikož osobní kontakt a komunikace s vedoucími mi umožnily získat ucelenější názor na chápání bezpečnosti z jejich pohledu.

Jako metodu jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor. Rozhovory můžeme dělit na nestrukturované, polostrukturované a strukturované (Miovský, 2006, s. 157).

„Polostrukturovaný rozhovor se vyznačuje tím, že má připraven soubor témat nebo otázek, který bude jeho předmětem, aniž by bylo předem striktně stanoveno jejich pořadí. Mnohdy může tazatel formulace pokládaných otázek částečně modifikovat, nezbytné ale je, aby byly probrány všechny“ (Reichel, 2009, s. 111).

Pro účely rozhovoru byly předem připraveny 4 základní otázky, které byly v průběhu samotného rozhovoru ještě doplněny o upřesňující otázky. To jsem učinila proto, aby nedošlo k situaci, kdy by mně respondent odbyl krátkou odpovědí. Samotný průběh rozhovorů byl vždy podobný. Po předchozí domluvě jsme si domluvili termín a hodinu, kdy se sejdeme. Rozhovory byly až na výjimku provedeny v prostorách skautských kluboven.

Délka rozhovoru byla v průměru 15 - 30 minut. Jako záznam dat jsem zvolila ruční přepis rozhovorů, což kladlo požadavek na shovívavost respondentů, jelikož mluvené slovo je rychlejší než píšící ruka. Budu-li mít další příležitost, použiji jako záznam rozhovoru diktafon s následným přepisem do písemné podoby, a to z důvodu urychlení a zpětné kontroly, některé mé zápisky byly nečitelné či neúplné. Občas se stalo, že jsme se odchýlili od tématu rozhovoru, a to především z důvodu široké problematiky a leckdy přehnaných a nesmyslných požadavků na chod tábora.

Rozhovor byl vždy veden v příjemném a přátelském duchu, ostatně jako je tomu vždy při setkání skautů a skautek. Ve všech případech jsem se setkala se zájmem o danou problematiku a téma mé práce. Vzor strukturovaného rozhovoru je přiložen v příloze H.

5.3. Respondenti výzkumného šetření

Respondenty jsem vybrala na základě čtených zkušeností s pořádáním skautských táborů. V různém věku a to z důvodu životních zkušeností respondentů a jiného pohledu na daný problém. Věk respondentů je v rozmezí 20 – 45 let. Respondenti pochází ze tří podobných vesnic. Vybráni byli tři vedoucí skautského oddílu, a to dvě ženy a jeden muž. Nejmladším respondentem je muž ve věku 23 let, student vysoké přírodovědné školy. Do skautského oddílu chodí od dětství, postupem času se stal vedoucím, který se aktivně podílí nejen na chodu tábora, ale i během školního roku na chodu celého oddílu. Druhým respondentem je žena ve věku 26 let, také studentka vysoké školy obor, který studuje, se týká chemie. Skautský oddíl také navštěvuje již od raného dětství, postupem času se stala vedoucí tábora, přes školní rok se příliš na vedení oddílu nepodílí. Třetím respondentem je žena ve věku 44 let, její vzdělání je zakončeno maturitou, pracuje v oblasti zdravotnictví. Je matkou tří dětí. Skautskému oddílu se věnuje aktivně od roku 2000. Má za sebou 10 letních táborů jako vedoucí. Všichni tři respondenti absolvovali vůdcovské zkoušky, které jim poskytují kvalifikaci k samostatnému vedení oddílu nebo tábora.

	Věk	Pohlaví	Zaměstnání	Dosažené vzdělání	Počet táborů organizovaných	Prostředí
Respondent 1	23let	Muž	Student	Vysokoškolské	7	Venkov
Respondent 2	26let	Žena	Student	Vysokoškolské	10	Venkov
Respondent 3	44let	Žena	Zdravotní sestra	Středoškolské	10	Venkov

5.4. Interpretace analyzovaných dat a diskuze

Jak jsem již zmínila, mluvené rozhovory jsem přepisovala a poznámkovala do písemné podoby. Tyto data jsem dále upravila do podoby, která odpovídala s velkou přesností mluvenému rozhovoru s jednotlivými respondenty. Samotná analýza dat pak byla provedena metodou kódování. Dle Miovského je kódování proces, kde prvotní data převádíme do jednotek, s nimiž dále pracujeme. Prvním krokem byl rozbor vět v odpovědích. Odpovědi na otázku byly několikrát přečteny, a zvýrazněny myšlenky, kterým byly přiděleny kódy. Kódy s podobným významem byly zařazeny do skupin a po porovnání do hlavních kategorií.

Účelem bylo definovat klíčová tvrzení, což vedlo k soustředění na zkoumaný jev. Výsledky byly zařazeny do čtyř okruhů:

- Bezpečnost
- Legislativa
- Vedoucí
- Přírodní podmínky

VO1: Jaká preventivně-bezpečnostní opatření se provádějí při pořádání táborů v ČR?

Při této otázce bylo zkoumáno, zda mají vedoucí, kteří se zabývají tábory, přehled o preventivně-bezpečnostních opatřeních, a které opatření uplatňují na táborech. Jaký zřetel kladou oni na jejich dodržování, a která opatření jsou jejich prioritami.

Z odpovědi na tuto otázku je patrné, že pro vedoucí tábora v Nové Senince je především důležitá legislativa při pořádání tábora, a to ohlášení hygieně, obecnímu úřadu či lesní správě, což je v souladu s požadavky Zákona 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, jak je uvedeno v Podkapitole 2.1.

Ostatní dva dotazovaní se shodli zejména na důležitosti pitné vody, která je pro své účely převážena či chemicky ošetřena. Problematika pitné a užitkové vody je popsána ve vyhlášce 252/2005 Sb., kterou se stanoví hygienické požadavky na pitnou a teplou vodu a četnost a rozsah kontroly pitné vody. Toto je uvedeno v Podkapitole 3.2.

Jak pro tábor v Olšanech tak pro tábor v Poříčí je zároveň důležité umístění tábora. Toto upravuje rovněž Zákon 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví.

Závěr k VO1: Z této otázky bylo zjištěno, že pro vedoucí táborů jsou důležité vyhlášky, které se týkají hygieny zejména pitné vody, ohlašovací povinnosti a vhodného výběru tábořiště.

VO2 Které rizikové situace mohou ovlivnit chod tábora?

Při této otázce bylo zjišťováno, zda je možné předejít rizikové situaci, která může vzniknout na táboře, zda již vzniklá situace může ovlivnit chod tábora, a co považují respondenti za nejčastější vznik rizikové situace.

Podle všech tří zástupců jednotlivých táborů jsou rizikové situace dány především lidským faktorem. Ať už je to nezpůsobilost či nepřipravenost vedoucích, jak uvádí vedoucí tábora Nová Seninka nebo nesoulad mezi vedoucími a tím dopad na atmosféru celého tábora, jak uvedla vedoucí za tábor v Poříčí či nedostatek, nízká kvalifikace a nízký věk táborových vedoucích, jak uvedl vedoucí za tábor Olšany. V Podkapitole 2.1 uvádím požadavky na pracovníky v táboře. Hlavní vedoucí je dle této podkapitoly osoba starší 18 let, která je schopná vést práci všech pracovníků na táboře, a která získala osvědčení odborné přípravy pracovníků s dětmi a mládeží v jejich volném čase.

Všichni tři zástupci se dále shodli, že přírodní podmínky mohou způsobit rizikové situace, které ovlivňují chod tábora. Jak uvádí Žumárová ve své práci Vybrané metodické a právní aspekty spojené s organizováním činností ve volném čase je výběr tábořiště a zejména sledování přírodních podmínek důležité pro chod tábora.

Závěr k VO2: Z odpovědí vyplývající z této otázky respondenti vidí největší riziko v selhání lidského faktoru, které může být způsobeno nedostatečnou kvalifikací vedoucích, nízkým věkem vedoucích či nedostatkem zkušeností.

VO3 Jaké opatření činí oddíloví vedoucí vzhledem k bezpečnosti dětí?

Touto otázkou bylo zjišťováno, jaká bezpečnostní opatření ve vztahu k různým činnostem jsou prováděna na táborech, které pořádají respondenti. U jakých činností je dle respondentů nutné dbát zvýšených bezpečnostních opatření.

Respondenti zastoupeny ženami se shodly na tom, že většina aktivit, které děti provádí, by měly probíhat pod dohledem dospělé osoby. V Podkapitole 1.1 je zmíněno, že tábor musí vést dospělé osoby schopné práce s dětmi.

Pro všechny respondenty je důležité předcházet nebezpečí, ať už je to např. rozdělení dětí do menších skupin s vlastním vedoucím nebo koupání dětí pouze v přítomnosti vedoucího. Dle respondentů je důležité děti upozornit na jedovaté rostliny, houby, či pokud najdou přísáté klíště, aby toto oznámily zdravotníkovi. Problematika koupání je rozepsána v Podkapitole 3.3. Mimo jiné zde uvádím, že děti mohou vstupovat do vody ve skupinkách maximálně deseti členů rozdělených do dvojic a za vedení dospělé osoby, která je dobrým plavcem.

Závěr k VO3:Z odpovědí respondentů vyplynulo, že opatření, které vedou ke zvýšení bezpečnosti dětí při různých aktivitách, patří v první řadě dozor dospělé osoby a řádné poučení dětí o možných rizicích, která provází danou činnost.

VO4 Jsou dodržovány legislativní předpisy při chodu tábora?

Otázkou bylo zjišťováno, zda jsou dodržovány předpisy, které jsou platné pro tábory. Na tuto otázku odpověděli všichni tři respondenti téměř stejně, a to, že je pro ně dodržování legislativních předpisů směrodatné. Respondenti zmínili především ohlášení na ústředí Junáka a na příslušné okresní úřady. Některé legislativní předpisy, které je nutno dodržovat při pořádání tábora jsou uvedeny v Kapitole 3.

Respondenti směřovali své odpovědi k tomu, aby táboroví vedoucí měli vůdcovské zkoušky, popř. aby zdravotník či kuchař měli zdravotnický kurz respektive potravinářský průkaz. Odpovědi respondentů odpovídají tomu, co bylo napsáno v Podkapitole 2.1 a to, aby hlavní vedoucí získal osvědčení o odborné přípravě pracovníků s dětmi a mládeží v jejich volném čase. Dále je zde uvedena povinnost zdravotníků být buď lékařem, zdravotním pracovníkem, studentem lékařské fakulty či absolventem kurzu první pomoci. U kuchaře je povinnost mít potravinářský průkaz.

Závěr VO4:Z odpovědí na tuto otázku vyplynulo, že dodržování legislativních předpisů je pro tábory velmi důležité. Všichni respondenti se maximálně snaží dodržovat předpisy, které se týkají táborů. Snaží se také o co největší možnou kvalifikaci vedoucích a pracovníků svých táborů.

Bezpečnost

Ze všech tří rozhovorů vyplynulo, že problematika bezpečnosti a ochrany dětí na táboře není jednoduchá a je pro všechny zúčastněné respondenty velmi důležitá. Riziko vzniku úrazu či jiného nebezpečí na táboře je vysoké. Respondenti se shodli na tom, že prevence v tomto ohledu je velmi důležitá a neměla by se podceňovat. Nejednou se dva nebo všichni tři shodli na podobné, ne-li totožné odpovědi, což se dá přisuzovat nejen jejich zkušenostem, ale i tomu, že pořádání táborů je pro ně každoroční činnost.

Vedoucí

Respondenti se nezávisle na sobě shodli na tom, že lidé pořádající tábory pro děti by měli projít speciálními kurzy pro tuto činnost. Bohužel v našem zákoně tato povinnost zakotvena není. Skauti ovšem v rámci svého vnitřního systému tuto povinnost mají a to v podobě čekatelských a vůdcovských kurzů, které musí od 15 let absolvovat každý, kdo chce dlouhodobě připravovat aktivity pro děti. Předcházejí tím tak nepřipravenosti a nesouladu mezi vedoucími, což může velmi významně ovlivnit chod celého tábora.

Legislativa

Z odpovědí lze usuzovat snahu o maximální dodržování a znalost všech legislativních předpisů při pořádání letních táborů organizací Junák – svaz skautů a skautek ČR.

Podmínky

Respondenti dále uvádějí, že pro přípravu tábora a tábořiště je důležité zvážit přírodní podmínky. Ty zohledňují nejen při výběru termínu konání tábora, ale i při výběru vhodného tábořiště. Dbají na to, aby ve vybraném tábořišti bylo dostatek slunce ale i stínu, v blízkosti by se nemělo vyskytovat nebezpečí v podobě skal, rybníků či strží. Při svém výběru berou zřetel na blízkost lesa či vodního zdroje i na umístění louky v mimo záplavové zóny. Jsou přesvědčeni o tom, že i toto může ovlivnit bezpečný a pohodový chod tábora.

Závěr

Bakalářská práce se zabývá tábory a jejich bezpečností a tomu, jak předcházet rizikovým situacím, které mohou na táboře nastat. Cílem práce bylo charakterizovat oblast, která se zabývá bezpečnostními opatřeními při pohybových aktivitách dětí na dětských táborech. Ověřit, zda je na tyto opatření brán zřetel při konání letních táborů. Teoretická část popisuje některé organizace, které se zabývají pořádáním táborů, základním rozdělením táborů a vyhláškami a zákony, které se vztahují k táborům, zdravím a bezpečností dětí. Empirická část se věnuje přímo vedoucím táborů. Pro výzkum byl zvolen polostrukturovaný rozhovor, získaná data se zanalyzovala a byly vytvořeny závěry. Závěry se skládají ze čtyř oblastí, a to bezpečnost, vedoucí tábora, legislativa a podmínky. Z oblasti bezpečnosti vyplynulo, že bezpečnost je pro vedoucí táborů důležitá a neměla by se podceňovat. V oblasti, která se týkala vedoucích táborů, vyplynulo, že v České republice tato oblast není řádně legislativně upravena. Vedoucího tábora by neměl dělat každý, ale pouze člověk, který je dostatečně vzdělán a proškolen v dané oblasti. Třetí oblast se zabývala legislativou. Z této oblasti lze usuzovat, že na táborech se vedoucí snaží o maximální dodržování předpisů. Poslední oblastí byly podmínky pro konání tábora. Z výzkumu vyplynulo, že na skautských táborech není podceňena ani tato oblast. Vedoucí při plánování tábora pečlivě zvažují termín konání stejně jako místo táboření. V potaz jsou brány i možná rizika, která jsou spojena s přírodními podmínkami.

K výzkumu byl použit rozhovor se třemi zástupci skautských táborů, a to skautský tábor v Nové Senince, Olšanech a Poříčí. Každému ze zástupců byly položeny 4 základní otázky, které byly v průběhu rozhovoru doplněny dalšími otázkami. Z výsledků je patrné, že pro pořadatele je nejdůležitější legislativa a dodržování předpisů pro konání táborů. V průběhu konání tábora dochází k různým nebezpečným situacím a těm je potřeba předcházet, ať už to jsou přírodní podmínky či lidský faktor. V praxi je tedy důležité, jak vyplývá z výzkumu, nepodcenit výběr vedoucích na tábor, stejně jako je důležité vybrat vhodné místo a dobu pro konání tábora. V průběhu tábora pak zajistit maximální možnou bezpečnost dětí při různých činnostech a dodržování maximálního počtu dětí na jednoho vedoucího, což jak již bylo zmíněno, může zajistit větší bezpečnost při činnosti.

Použitá literatura

- BŘICHÁČEK, Václav. *Čekatelská zkouška*. Praha: Junák svaz skautů a skautek ČR TDC, 2006. ISBN 8086825159.
- BŘICHÁČEK, Václav. A SPOL. *Skautskou stezkou: základní příručka pro skauty a skautky*. Druhé. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR TDC, 2001. ISBN 8086109607.
- BŘICHÁČEK, Václav. A KOLEKTIV. *Vůdcovská zkouška: Zdravověda*. Praha: TDC, 2002. ISBN 8086109895.
- *Budíček a rozcvička* [http://praha.tabornici.cz/plackovani/14_Hovorkova_]. 2014 [cit. 28.9.2014].
- BURDA, Jan a Vladimíra ŠLOSAROVÁ. A KOLEKTIV. *Tábora a další zotavovací akce*. Praha: NIDM, 2008. ISBN 9788086784595.
- BYDŽOVSKÝ, Jan. *První pomoc*. Praha: Grada publishing, 2004. ISBN 9788024706801.
- ČELEDOVÁ, Libuše a Rostislav ČEVELA. *Výchova ke zdraví: vybrané kapitoly*. Praha: Grada publishing, 2010. ISBN 9788024732138.
- Česká obec sokolská. *Česká obec sokolská* [online]. 2014 [cit. 2014-05-14]. Dostupné z: <http://www.sokol-cos.cz/historie-sokola-F6EA>
- Česká rada dětí a mládeže. *Česká rada dětí a mládeže* [online]. 2014 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: <http://crdm.cz/crdm/co-je-crdm/>
- Česká tábornická unie. *Česká tábornická unie* [online]. 2014 [cit. 2014-05-14]. Dostupné z: <http://www.tabornici.cz/info-o-ctu/co-je-ctu/>
- Děťství bez úrazu. *Děťství bez úrazu* [online]. 1998 -2014 [cit. 2014-10-07]. Dostupné z: <http://detstvibezurazu.cz/>
- FINDEJS, Jan. *Analýza programové náplně na letních dětských táborech* [online]. Brno, 2009 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/102353/fsps_m/Analyza_programove_naplne_na_letnich_detskych_h_taborech_38u6q.pdf. Bakalářská práce. Masarykova univerzita.
- FRIŠOVÁ, Lenka, Lenka COUFALOVÁ, Klára SOUKUPOVÁ, Robert KOSNER a Jan BLAŽEK. *Úrazy dětí*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 8086991725.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 807367042.

- HORÁLKOVÁ, Pavla. *Teoretické a praktické východiska pro realizaci letního dětského tábora*. 2009. 60 s. Univerzita Karlova v Praze. Bakalářská práce
- Hnutí Brontosaurus. *Hnutí Brontosaurus* [online]. 2014 [cit. 2014-05-14]. Dostupné z: <http://www.brontosaurus.cz/o-nas>
- HOLČÍK, Jan. Zdraví jako osobní a společenská hodnota. *Zdraví jako osobní a společenská hodnota* [online]. 2012 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: http://prakt.upol.cz/zdravi_holcik.php
- HRUBÁ, Kateřina. Bezpečnost a hygiena na letních dětských táborech. *Bezpečnost a hygiena na letních dětských táborech* [online]. 2013 [cit. 2014-05-16]. Dostupné z: http://www.bozpinfo.cz/win/knihovna-bozp/citarna/tema-bozpinfo/zotavovaci_akce130730.html
- JIROUŠEK, Zbyněk. *Vedení tábora a táboření*. Praha: TDC, 2002. ISBN 8086109941.
- KAUFMANN - HUBER, Gertrud. *Děti potřebují rituály*. Praha: Portál, 1998. ISBN 8071782033.
- KUPKA, Ondřej. Pokyny k táborům. *Pokyny k táborům* [online]. 2014 [cit. 2014-06-22]. Dostupné z: <http://krizovatka.skaut.cz/organizace/dulezite-informace/tabory/>
- KUTÝ, Jan. Bezpečnost práce při mimoškolní výchově dětí a mládeže [online]. 2006 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: http://www.bozpinfo.cz/win/knihovna-bozp/citarna/tema_tydne/mimoskolni_smop.html
- KRAJSKÁ HYGIENICKÁ STANICE. *Krajská hygienická stanice se sídlem v Olomouci* [online]. 2014 [cit. 2014-05-29]. Dostupné z: <http://www.khsolc.cz/odbory.aspx>
- Liga lesní moudrosti. *Liga lesní moudrosti* [online]. 2014 [cit. 2014-05-14]. Dostupné z: http://www.woodcraft.cz/index.php?right=cojellm_main&lan=cs
- LOUŽILOVÁ, Žaneta. *Volný čas dětí o letních prázdninách* [online]. Pardubice, 2011 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: https://dspace.upce.cz/bitstream/10195/39052/1/LouzilovaZ_Aktivitedeti_AS_2011.pdf. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice.
- MEDEROVÁ, Jana. *Specifika daňové kontroly u neziskových organizací* [online]. Brno, 2005 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/69191/esf_b/. Bakalářská práce. Masarykova univerzita.

- MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ. *Hygienici letos v létě provedli 1 234 kontrol dětských rekreací: Tisková zpráva* [online]. 2014 [cit. 2014-05-29]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/dokumenty/hygienici-letos-v-lete-provedli-1-234-kontrol-detskych-rekreaci_8262_2778_1.html
- MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologické výzkumu*. Praha: Grada Publishing, a.s, 2006. ISBN 8024713624.
- NEVRLÁ, Olga. *Motivace dětí k pohybovým aktivitám* [online]. Olomouc, 2013 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: http://theses.cz/id/uz2059/Bakalsk_prce_-_tisk.pdf. Bakalářská práce. Univerzita Palackého.
- NEVŘALA, L. *Historie a současnost činnosti skautingu regionu Šumperska*. 2010. 80 s. Dubnický technologický institut v Dubnici nad Váhom. Bakalářská práce.
- NĚMEC, Jiří. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002. ISBN 8073150123.
- PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1996. ISBN 9788073674236.
- Pionýr je dobrodružství na míru. *Pionýr je dobrodružství na míru* [online]. 2014 [cit. 2014-05-14]. Dostupné z: <http://www.dobrodruzstvi.info/obsah/o-nas>
- KALMAN, Michal, Zdeněk HAMŘÍK a Jan PAVELKA. *Podpora pohybové aktivity*. Olomouc: Ore - obecně prospěšná společnost, 2009. ISBN 9788025459652.
- Regionální informační servis. *Nevládní neziskové organizace* [online]. 2014 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/kralovehradecky-kraj/regionalni-informace/nno/>
- REICHEL. *Kapitoly metodologie sociálního výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 9788024730066.
- ŠANTORA, Roman, Václav NOSEK, Slavomil JANOV a Václav DOSTÁL. *Skautské století*. Praha: Mladá fronta, 2012. ISBN 9788020426222.
- ŠIMKOVÁ, Svatava. *S kým vyrazily naše děti na tábor. S kým vyrazily naše děti na tábor?* [online]. 2012, č. 1 [cit. 2014-06-25]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/k/n/16267/S-KYM-VYRAZILY-NASE-DETI-NA-TABORY.html/>
- ŠRÁMKOVÁ, Jaroslava. *Zdravotnická psychologie: teorie a praktická cvičení*. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 9788024720685.

- ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. A KOLEKTIV. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 9788073673130.
- Vyhláška č. 106/2001 Sb. o hygienických požadavcích na zotavovacích akcích pro děti s pozdějšími změnami 148/2004 Sb., 320/2010 Sb., 422/2013 Sb.
- Vyhláška 252/2005 Sb. kterou se stanoví hygienické požadavky na pitnou a teplou vodu a četnost a rozsah kontroly pitné vody.
- Volný čas a prevence u dětí a mládeže. In: *Volný čas a prevence u dětí a mládeže* [online]. 2002 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/PDF/Volnycas.pdf>
- VYORALOVÁ, Vladimíra. *Zdraví životní styl dětí a mládeže v kontextu procesu podpory zdraví* [online]. Brno, 2005 [cit. 2014-06-20]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/54289/pedf_r/Rigorozni_praceNEW.pdf. Rigorozní práce. Masarykova univerzita v Brně.
- Young Mens Christian Association: AMCA. *Young Mens Christian Association* [online]. 2014 [cit. 2014-05-14]. Dostupné z: <http://www.ymca.cz/info-o-ymca/>
- ZAJÍC, Jiří. České tábory. *České tábory* [online]. 2012 [cit. 2014-06-23]. Dostupné z: <http://www.nidm.cz/inspiromat/inspiromat-04-2012/neformalni-vzdelavani-a-soucasnost/ceske-tabory>
- Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
- ŽUMÁROVÁ, Monika. *Vybrané metodické a právní aspekty spojené s organizováním činností ve volném čase*. 2006. Dostupné z: <http://lide.uhk.cz/pdf/ucitel/zumarmo1/aspekty/index.htm>

Příloha

Seznam příloh

Příloha A - Táborská hlášenka

Příloha B- Dohoda o výkonu funkce

Příloha C - Oznámení o konání tábora

Příloha D - Režim dne

Příloha E - Zdravotnický deník

Příloha F - Prohlášení o bezinfekčnosti

Příloha G - Seznam potravin

Příloha H – Rozhovor

Přílohy jsem čerpala z těchto zdrojů

- Hlášenka tábora. In: *Táborská Hlášenka* [online]. 2014 [cit. 2014-06-22]. Dostupné z: <http://krizovatka.skaut.cz/organizace/dulezite-informace/tabory/pro-vedeni-stredisek-a-voj/>
- *Příručka pro pořádání letních táborů* [online]. 2004[cit. 2014-06-22].
- Vyhláška č. 106/2001 Sb. o hygienických požadavcích na zotavovacích akcích pro děti s pozdějšími změnami 148/2004 Sb., 320/2010 Sb., 422/2013 Sb.

Příloha A - Tábtorová hlášenka

Junák - svaz skautů a skautek ČR HLÁŠENÍ TÁBORA (zjednodušené)

Číslo střediska:	
Číslo oddílu:	
Termín:	
Kraj:	
Katastr obce:	
PSČ:	
GPS souřadnice:	
Mohou hrozit povodně?	
Jméno a příjmení vedoucího tábora:	
Jméno a příjmení zástupce vedoucího tábora:	
Jméno a příjmení zdravotníka	
Jméno a příjmení hospodáře:	
Telefon (mobilní) během tábora:	
Počet dětí:	
Počet osob:	

Příloha B - Dohoda o výkonu funkce

DOHODA O VÝKONU FUNKCE

Provozovatel tábora

zastoupený

.....

a

táborový pracovník (jméno a příjmení)

.....narozen.....čOP.....

bytem.....(dále jen
táborový pracovník) uzavřeli v oboustranné shodě tuto dohodu o výkonu funkce.

1. Táborový pracovník bude vykonávat funkci..... v táboře..... v době od.....do.....
2. Výkon této funkce nezakládá táborovému pracovníku nárok na finanční odměnu, či jiné obdobné plnění.
3. Po dobu pobytu na táboře bude táborovému pracovníku jako účastníku tábora poskytnuté ubytování a strava.
4. Táborový pracovník bude vykonávat dohodnutou funkci v souladu s obecně závaznými právními předpisy a podle instrukcí provozovatele, příkazů příslušných členů vedení tábora a jeho přímých nadřízených a bude jim zodpovídat za řádný výkon své funkce a svěřených úkolů.
5. Táborový pracovník bude dodržovat: závazné právní předpisy a normy vztahující se k prováděným činnostem a bude dbát ne jejich dodržování i ze strany ostatních účastníků tábora.
6. Doba výkonu funkce táborového pracovníka je určena jeho povinností po celou dobu tábora buď aktivně vykonávat svoji funkci nebo být připraven k výkonu této funkce. Táborový pracovník se zavazuje, že se nebude vzdalovat z tábora bez souhlasu vedoucího tábora a že nesníží svoji schopnost pro výkon funkce požitím omamných látek např. alkoholu apod.
7. Táborový pracovník odpovídá provozovateli a účastníkům tábora za škody zaviněné úmyslně nebo z nedbalosti.
8. Provozovatel se zavazuje vytvořit táborovému pracovníkovi odpovídající podmínky pro bezpečný a řádný výkon jeho funkce.
9. Provozovatel může tuto dohodu o výkonu funkce okamžitě zrušit pokud táborový pracovník porušil hrubým způsobem zákony a normy vztahující se k činnosti, kázeň nebo táborový řád, nebo když jeho přítomnost v pionýrském táboře není vhodná z důvodů udržení kázně a výchovného působení na ostatní účastníky tábora.
10. Táborový pracovník může tuto dohodu o výkonu funkce zrušit, jestliže podle lékařského posudku nemůže dále konat práci bez ohrožení svého zdraví nebo zdraví ostatních účastníků tábora, nebo z jiných důvodů po dohodě s provozovatelem tábora. S výjimkou situace, kdy tomu brání jeho zdravotní stav, se táborový pracovník zavazuje plnit svoji funkci a zajistit bezpečnost svěřených účastníků a vybavení i objektů tábora až do předání funkce pověřenému zástupci provozovatele.
11. Táborový pracovník se seznámí s evakuačním plánem tábora a bude se podílet na zajišťování případné evakuace účastníků tábora, jejich vybavení a dalšího majetku tábora.

V..... dne....., 200....

Podpis táborového pracovníka
provozovatele

Podpis odpovědného pracovníka

**Příloha C - Oznámení o konání tábora
KRAJSKÁ HYGIENICKÁ STANICE**

VĚC: OZNÁMENÍ O KONÁNÍ LETNÍHO DĚTSKÉHO TABORA

V..... dne..... 200...

Oznamujeme tímto, že v termínu od.....do.....200....

se uskuteční (letní,zimní,jarní) tábor na
základně.....

jehož provozovatelem je
..... se sídlem v
....., PSČ..... tel.....

Předpokládaný počet účastníků..... dětí a dorostu a..... vedoucích nad 18 let.

Ubytování v..... (v budově, chatkách, stanech s podsadou),
v případě nepříznivého počasí je možnost ubytování

Hlavní vedoucí tábora....., bytem,.....,

Zdravotník tábora....., bytem,.....,
(dětská zdravotní sestra, lékař, absolvent 60ti hodinového zdravotnického kurzu).

Odběr vody je zajištěn..... na základě posudku zajištěného
provozovatelem základny (viz příloha). Vybavení základny odpovídá základním požadavkům
"Vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 106/2001 Sb. o hygienických požadavcích na
zotavovací akce pro děti".

Konání tábora bude provozovatelem základny oznámeno i dětskému lékaři v místě konání
tábora.

S pozdravem za vedení tábora

podpis a razítko

Příloha D - Režim dne

REŽIM DNE

7.00 Budíček

7.05 – 7.20 Rozsvička

7.20 – 8.00 Hygiena, úklid ve stanech

8.00 – 8.15 Snídaně

8.15 – 8.45 Ranní nástup, prohlídka stanů

8.45 – 11.50 Dopolední program, v 10.00 přesnídávka

11.50 – 12.00 Příprava na oběd

12.00 – 12.45 Oběd

13.00 – 14.45 Polední klid

14.45 – 18.00 Odpolední program, v 16.00 svačina

18.00 - 18:30 Ducháček

18.30 – 19.00 Hygiena, příprava na nástup

19.00 – 19.15 Večerní nástup

19.15 – 20.00 Večeře, umývání nádobí

20.00 – 21.00 Večerní program

21.00 – 21.30 Příprava na večerku, osobní hygiena,

21.30 Večerka

Příloha E - Zdravotnický deník

Zdravotnický deník

Název a adresa tábora

Provozovatel tábora:

konání tábora od do 200 ...

celkový počet účastníků z toho do 15 let ... do 18 let ... nad 18 let

celkový počet pracovníků z toho výchovných
z toho provozních

zdravotní dozor vykonává

hygienický dozor vykonává KHS v.....

jméno hlavního vedoucího adresa

jméno 1. zdravotníka adresa

zdravotnická kvalifikace (rozsah i data)

jméno 2. zdravotníka adresa

zdravotnická kvalifikace (rozsah i data)

.....
podpis a razítko

Příloha F - Prohlášení o bezinfekčnosti

PROHLÁŠENÍ o bezinfekčnosti dítěte

Prohlašuji, že ošetřující lékař nenařídil dítěti

.....

rodné číslo:

změnu režimu, dítě nejeví známky akutního onemocnění (průjem, zvýšená teplota apod.) a okresní hygienik ani ošetřující lékař mu nenařídil karanténní opatření. Není mi též známo, že v posledních dvou týdnech přišlo toto dítě do styku s osobami, které onemocněly přenosnou nemocí.

Dítě je schopno zúčastnit se letního skautského tábora v době

.....

Jsem si vědom(a) právních důsledků, které by mne postihly, kdyby toto moje prohlášení bylo nepravdivé.

V dne

.....

(podpis zákonného zástupce dítěte ze dne odjezdu na tábor)

Příloha G - Skupiny potravin

Skupiny potravin, které nelze podávat ani používat k přípravě pokrmů, a podmínky pro použití některých potravin

1. Na zotavovacích akcích pro děti a na školách v přírodě nelze podávat tyto potraviny:

- a) mléko a mléčné výrobky z mlékárensky neošetřeného mléka (mimo tržní síť)
- b) zmrzlinu vlastní výroby a zmrzlinu porcovanou ze skupinového balení
- c) tepelně neopracované masné výrobky
- d) tepelně neopracovaná vejce a výrobky z nich
- e) nedostatečně tepelně opracovaná vejce a pokrmy z nich
- f) majonézu vlastní výroby a výrobky z ní

2. Na stanových táborech, kde nelze dodržet požadavky na výrobu a skladování pokrmů, upravené zvláštním právním předpisem musí být dodrženy tyto hygienické požadavky:

- teplé a studené pokrmy musí být zpracovány ze zdravotně nezávadných potravin a musí být zkonsumovány bezprostředně po dohotovení,
- k přípravě pokrmů (včetně nápojů) z instantních přípravků smí být použita jen pitná voda ze zdroje pro veřejné zásobování, nebo voda balená
- potraviny, které nelze skladovat podle podmínek výrobce nebo požadavků zvláštního právního předpisu musí být bezprostředně po zakoupení tepelně zpracovány (například zmrazená zelenina, maso) nebo ihned vydány ke konzumaci.

Příloha H – rozhovor

Skautský oddíl Olšany

1) Jaká preventivně-bezpečnostní opatření se provádějí při pořádání táborů v ČR?

Provádí se rozbor vody, která se používá na vaření a umývání, vhodný terén, nevybírat záplavové oblasti, vyhýbat se skalnatým terénům....

2) Které rizikové situace mohou ovlivnit chod tábora?

úraz, požár, povodeň, abiotické i biotické vlivy.

Nic jiného váš tábor neohrožuje?

Možná tak ještě kvalita vedoucích, nebo spíš jejich nedostatek vedoucích celkem.

Kvalitou myslíš špatné proškolení nebo nízké vzdělání?

Nízké vzdělání jinak to jsou dobří vůdci. No ono přece jenom vzdělání je důležité už z hlediska krytí odpovědnost.

Jaké vzdělání bys preferoval u vedoucích tábora?

Vůdcovské, ale i tak je potřeba akreditace, takže vůdcovské. U mladších 18 let stačí čekatelské.

Myslíš, že akreditaci by měli zajišťovat organizace, které už existují (například červený kříž) nebo speciální. Teď to myslím všeobecně nejenom u skautských táborů.

Tak červený kříž uskutečňuje jen zdravotnické kurzy. Jinak nevím, jak to funguje, nezjišťoval jsem to nikde, takže nevím ani jaké jsou možnosti. Bylo by asi jedno, co by to bylo za organizaci hlavně, aby to bylo pod ministerstvem školství. My třeba udělaly vůdcovský a rovnou jsme to měli v tom.

Byl by si tedy pro, aby takovým kurzem prošli všichni, kdo pořádají tábory?

Samozřejmě osoby starší 18 let.

3) Jaké opatření činí oddíloví vedoucí vzhledem k bezpečnosti dětí?

Většinou chce potvrzení na hlavu, zdravotníci potřebný kurz, práci s motorovou pilou provádět jen lidé s osvědčením, potravinářský průkaz ti co dělají s jídlem.

A co třeba opatření před nějakou hrou nebo činností?

Ano zvážit všechny hrozby a rozhodnutí by mělo být na vedoucím tábora, jestli hru provozovat či nikoliv. Pokud je to myšleno k přírodním útvarům tak by měla být dostatečná vzdálenost od lomů, od jezer není třeba jen je nutné rodiče a děti důrazně na to upozornit a podložit si to i administrativně.

4) Jsou dodržovány legislativní předpisy při chodu tábora?

Je dodržováno to, že vedoucí tábora má vůdcovské zkoušky i jeho zástupce, zdravotník má zdravotnický kurz, v kuchyni mají potravinářský průkaz, nespí spolu kluci a holky.

Co dodržování zákonů a vyhlášek?

Lesní zákon dodržován není, ale je snaha o dodržování.

Zákon o zotavovací akci je na našem táboře dodržován.